

สารนิพนธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยไต้หวันและจีน

กรณีศึกษา : ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของไต้หวันและจีนตั้งแต่ปี 1950-2020

โดย

นางสาวมัชฌิมาย์ วรารุติ

รหัสนักศึกษา 05600773

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของอักษรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร

สารนิพนธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไต้หวันและจีน

กรณีศึกษา : ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของไต้หวันและจีนตั้งแต่ปี 1950-2020

โดย

นางสาวมัชฌิมาย์ วราวุฒิ

รหัสนักศึกษา 05600773

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของอักษรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อสารนิพนธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไต้หวันและจีน กรณีศึกษา : ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของไต้หวันและจีน ตั้งแต่ปี 1950-2020

ชื่อผู้วิจัย นางสาวมัชฌิมาย์ วรารุณี

อาจารย์ที่ปรึกษาหัวข้อ อาจารย์ ดร.ศิปิตี นพประเสริฐ

ปีการศึกษา 2563

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไต้หวันและจีน กรณีศึกษา : ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของไต้หวันและจีน ตั้งแต่ปี 1950-2020 เป็นการศึกษาถึงประวัติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไต้หวันและจีน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของจีนที่มีต่อเศรษฐกิจของไต้หวัน นับตั้งแต่ปี 1950 ถึง 2020

โดยมีวิธีการศึกษาคือวิธีค้นคว้าเอกสารโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ เอกสารงานวิจัยที่ค้นคว้าจากหนังสือ ตำราวิชาการ บทความจากวารสารงานวิชาการ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ข่าว และบทวิเคราะห์ โดยข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรวบรวม นำมาวิเคราะห์และสรุปข้อมูล

จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับจีนนั้น ในเชิงการเมืองมีการแสดงออกในลักษณะที่แข็งกร้าวต่อกัน แต่ในเชิงเศรษฐกิจกลับมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยในระยะแรกนั้นจะเป็นการติดต่อทางการค้าในระดับประชาชนกับประชาชน และต่อมาเมื่อมีการผ่อนปรนให้ประชาชนสามารถเดินทางเข้าประเทศได้ ประเทศจีนจึงมีบทบาทในด้านเศรษฐกิจของไต้หวันในเชิงการพึ่งพาอาศัยกันโดยค้ำึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน โดยมีข้อตกลงกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจหรือ “ECFA” (Economic Cooperation Framework Agreement) ซึ่งมีการลงนามร่วมระหว่างสองฝ่ายในปี 2010 ทั้งนี้ การเปิดการค้าเสรีระหว่างจีนและไต้หวันทำให้เกิดการร่วมมือกันในด้านอื่นๆ อีกมากมาย รวมถึงยังมีการพึ่งพาอาศัยกันในด้านแรงงานที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศอีกด้วย

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไต้หวันและจีน, เศรษฐกิจไต้หวัน, เศรษฐกิจจีน, ความสัมพันธ์ทางการทูต

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยไต้หวันและจีน กรณีศึกษา : ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของไต้หวันและจีน ตั้งแต่ปี 1950-2020 เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450 112 การศึกษาเอกเทศ (Independent Study)

สารนิพนธ์ชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ ดร.ศิบตี นพประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ และการชี้แนะข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้สารนิพนธ์ชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัวและเพื่อนๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือและกำลังใจ ซึ่งทำให้การศึกษานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ข้าพเจ้าหวังว่า สารนิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจ หากมีข้อบกพร่องประการใด ข้าพเจ้าขออภัยไว้ ณ ที่นี้

มัชฌิมาภรณ์ วรารุณี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.	3
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.4 ขอบเขตการศึกษา	3
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย	3
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	4
2.1 แนวคิดและทฤษฎี	4 - 5
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5 - 11
บทที่ 3 พัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจและการทหารของไต้หวัน	13
3.1 ข้อมูลทั่วไปของไต้หวัน	13 - 18
3.2 ประวัติศาสตร์ไต้หวัน	18 - 24
3.3 นโยบายจีนเดียว (One-China Policy)	24 - 26
บทที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไต้หวันและจีน	27
4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับสาธารณรัฐประชาชนจีน	27 - 29
4.2 ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของไต้หวันและจีน	29 - 31
4.3 ผลกระทบด้านการค้าการลงทุนระหว่างจีนและไต้หวัน	31 - 39
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	40 - 41
บรรณานุกรม	42 - 44

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญ

เมื่อกองทัพของพรรคก๊กมินตั๋งพ่ายแพ้ต่อกองทัพจีนคอมมิวนิสต์ในปี 1949 ได้เกิดการอพยพชาวจีนแผ่นดินใหญ่จำนวน 1.6 ล้านคนมายังเกาะไต้หวัน และตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในไต้หวันโดยยังคงเรียกไต้หวันว่า “สาธารณรัฐจีน” พร้อมทั้งสถาปนากรุงไทเปเป็นเมืองหลวงชั่วคราว อีกทั้งเจียงไคเช็คได้กล่าวหาว่า เหมาเจ๋อตุงเป็นกบฏและไม่ยอมรับการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนบนจีนแผ่นดินใหญ่ ในขณะที่เดียวกันเหมาเจ๋อตุงจัดตั้งรัฐบาลใหม่ขึ้นบนแผ่นดินใหญ่ก็ไม่ยอมรับสถานะความเป็นรัฐของไต้หวันและยืนยันว่าไต้หวันเป็นเพียงมณฑลหนึ่งของสาธารณรัฐประชาชนจีนเท่านั้น

จากความขัดแย้งกันของรัฐบาลทั้งสองฝ่ายเป็นเหตุให้จีนถูกแบ่งออกเป็นสองจีนหรือสองฝั่งมาจนถึงทุกวันนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างจีนแผ่นดินใหญ่และไต้หวันนั้นก็กลายมาเป็นความสัมพันธ์ที่ทั่วโลกต่างจับตามอง เนื่องจากมีนัยสำคัญต่อสภาพการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงในสังคมชุมชนระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ประเด็นเสถียรภาพของช่องแคบไต้หวันก็ยังคงเป็นประเด็นที่ทางการจีนแผ่นดินใหญ่ให้ความสำคัญอย่างไร้ขีดจำกัดและจัดเป็นความสำคัญลำดับต้นเสมอ เพราะเรื่องดังกล่าวผูกโยงกับอธิปไตยของดินแดนที่จีนย้ำเสมอว่าไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของจีน

ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือการที่ไต้หวันเปิดประเทศติดต่อกับจีนแผ่นดินใหญ่มากขึ้นในเดือนกรกฎาคม 1987 ดังจะเห็นได้จากหลายมาตรการ ได้แก่ การที่รัฐบาลไต้หวันได้ยกเลิกกฎอัยการศึกซึ่งใช้มาตั้งแต่ย้ายรัฐบาลจากจีนแผ่นดินใหญ่ไปตั้งอยู่ที่ไต้หวัน มีการประกาศยกเลิกข้อห้ามคนไต้หวันกลับไปเยี่ยมญาติในจีนแผ่นดินใหญ่ทำให้มีคนจีนในไต้หวันเดินทางไปเยือนจีนแผ่นดินใหญ่ไม่ต่ำกว่า 8.5 ล้านเที่ยว คนจีนแผ่นดินใหญ่ก็ทยอยกันไปเยือนไต้หวันไม่ขาดสาย การติดต่อเป็นไปอย่างคึกคัก การค้าก็ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประเทศจีนมีการผ่อนปรนโดยอนุญาตให้ชาวไต้หวันเดินทางเข้าประเทศจีนได้ จึงมีการร่วมมือกันภายใต้การดำเนินนโยบายซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากข้อตกลงกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจหรือ “ECFA” (Economic Cooperation Framework Agreement) ซึ่งมีการลงนามร่วมระหว่างสองฝ่ายในปี 2010 ทั้งนี้ การเปิดการค้าเสรีระหว่างจีนและไต้หวันทำให้เกิดการค้าและการลงทุนระหว่างไต้หวันและประเทศจีนมากขึ้น จนกระทั่งไต้หวันได้ไปสร้างฐานการผลิตอยู่ในประเทศจีนมากเป็นอันดับ 1¹ และประเทศจีนได้กลายมาเป็นตลาดนำเข้าและส่งออกที่สำคัญของไต้หวัน อย่างไรก็ตามความขัดแย้งระหว่างไต้หวันกับประเทศจีนภายใต้กรอบนโยบายจีนเดียวยังคง

¹ สำนักพัฒนาตลาดประชาคมเศรษฐกิจและเอเชีย กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

เป็นประเด็นปัญหาสำคัญ การถูกคุกคามและกดดันจากประเทศจีนทำให้ไต้หวันพยายามหากลยุทธ์และนโยบายต่างๆ เพื่อสร้างความเป็นเอกราชของประเทศให้ปลอดภัยจากการถูกคุกคามในรูปแบบต่างๆ จากประเทศจีน

ประเด็นที่น่าสนใจสำหรับผู้เขียนคือ แม้ไต้หวันและจีนจะมีความขัดแย้งกันทางด้านอุดมการณ์ทางการเมือง และมีท่าทีต่อกันอย่างแข็งกร้าวมาโดยตลอด แต่กลับมีความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจอย่างมาก ปัจจัยที่ดึงดูดให้จีนรักษาสถานภาพคงที่ที่สำคัญคือ การลงทุนจากไต้หวัน ซึ่งมีมูลค่ามาก การค้าทางอ้อมผ่านฮ่องกงแม้จะมีมูลค่ามากแต่เป็นสิ่งที่มิแหล่งทดแทน ความสำคัญในทางเศรษฐกิจของไต้หวันที่มีต่อจีนนั้นเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนในที่สุดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจโดยตรงก็เพิ่มขึ้น²

---

² เซียน ธีระวิทย์, *นโยบายต่างประเทศจีน*, หน้า 158.

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไต้หวันและจีนในด้านเศรษฐกิจ
- 2.2 เพื่อศึกษานโยบายด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศไต้หวันและจีน

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 3.1 ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไต้หวันและจีน
- 3.2 ทำให้ทราบถึงบทบาทของจีนในไต้หวันด้านเศรษฐกิจ
- 3.3 ทำให้ทราบถึงนโยบายระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจของจีนและไต้หวัน
- 3.4 เป็นข้อมูลแก่ผู้ที่ต้องการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันและจีนในด้านเศรษฐกิจ

4. ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไต้หวันและจีน มุ่งศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไต้หวันและจีน รวมถึงกลยุทธ์และนโยบายด้านเศรษฐกิจ

5. วิธีการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ รวมถึงแหล่งข้อมูลทางเว็บไซต์ที่ปรากฏทางอินเทอร์เน็ตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในชั้นทุติยภูมิ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการศึกษาวิจัยและผลงานวิจัยประเภทต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผลวิจัย

6. แหล่งที่มาของข้อมูล

- 6.1 หอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
- 6.2 สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 6.3 บทความวิจัยและเอกสารทางวิชาการ

บทที่ 2 แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สารนิพนธ์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไต้หวันและจีน กรณีศึกษา : ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของไต้หวันและจีน ตั้งแต่ปี 1950-2020 เอกสารที่ใช้เป็นแนวคิดในการวิจัยได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันและจีน เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและการเมืองของไต้หวัน ผู้วิจัยได้ศึกษา ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่างๆ ดังนี้

2. ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดอำนาจละมุน (Soft Power)

Joseph S. Nye Jr. ศาสตราจารย์จาก Kennedy School of Government มหาวิทยาลัย ฮาร์วาร์ด และเป็นนักทฤษฎีชาวอเมริกันได้พัฒนาแนวคิดอำนาจละมุนโดยเชื่อมโยงและบูรณาการแนวคิดอำนาจละมุนมาจากแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจของ Steven Lukes และ Kenneth E. Boulding กระทั่งเกิดเป็นแนวคิดที่มีความครอบคลุมกว่าแนวคิดของใครคนใดคนหนึ่งเข้าไว้ด้วยกัน โดยลักษณะสำคัญของ "อำนาจละมุน (soft power)" คือ ความสามารถที่ทำให้ได้รับสิ่งที่ต้องการด้วยวิธีการโน้มน้าวมากกว่าการบังคับขู่เข็ญ เป็นการสร้างอิทธิพลเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ (preferences) พร้อมกับให้ข้อสังเกตว่า อำนาจละมุน สามารถพัฒนาผ่านความสัมพันธ์กับพันธมิตร ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม โดยการดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อประชาชนและความเชื่อถือนางกว้าง นับเป็นวิธีการที่ตรงข้ามกับการใช้อำนาจแข็ง (hard power) ซึ่งเป็นความสามารถที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมผู้อื่นโดยวิธีการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ (circumstances)³

อาจสรุปได้ว่า อำนาจแบบอ่อนมีที่มาจากนโยบายต่างประเทศเพื่อให้บรรลุความชอบธรรมและอำนาจทางศีลธรรมในมิติระหว่างประเทศ วัฒนธรรม ซึ่งเป็นการสร้างค่านิยมและการยอมรับในวิถีปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ค่านิยมทางการเมืองก่อให้เกิดกลไกสนับสนุนสถานะแวดล้อมภายในประเทศให้เข้มแข็ง เช่น ความเป็นประชาธิปไตย การยอมรับในสิทธิมนุษยชน หรือเกิดสถาบันระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม Joseph S. Nye Jr. เชื่อว่า อำนาจแบบอ่อนในระดับประเทศเป็นความสามารถของประเทศใดประเทศหนึ่งในการมีอิทธิพลต่อเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยการชักชวนและการโน้มน้าวมากกว่าการบังคับใช้กำลังทางทหารหรือใช้เงิน

³ พิรญาณ์ แสงปัญญา. นโยบายมุ่งใต้ใหม่ : Soft power ของไต้หวัน. โพธิ์วิจัย 2, 1 (มกราคม-มิถุนายน) : 72-73. เว็บไซต์ : <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/Bodhi/article/download/11003/9120>. (สืบค้นข้อมูล: 22 มกราคม 2564).

2.2 ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest)

โจเซฟ แพรงเกิล กล่าวว่า ผลประโยชน์แห่งชาติ หมายถึง การที่รัฐหวังที่จะปกป้องอธิปไตย และความดำรงอยู่ของชาติไว้ทุกวิถีทาง⁴ รวมทั้งการเสริมสร้างเกียรติภูมิ ความมั่นคง และการอยู่รอด โดยปราศจากภัยคุกคามจากศัตรูภายนอก ผู้นำรัฐจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ และดำเนินนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐทั้งทางตรงและทางอ้อมให้มากที่สุด หากเกิดความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์แห่งชาติ กับผลประโยชน์ของชาติอื่นๆ ผู้นำจะเลือกให้ความสำคัญแก่ผลประโยชน์แห่งชาติตนมากที่สุด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ อุดมการณ์ และลำดับความสำคัญของปัญหาที่ประเทศนั้นกำลังเผชิญอยู่ ทักษะของผู้นำเปลี่ยนไปได้ ผลประโยชน์แห่งชาติที่ยึดถือในช่วงขณะหนึ่งอาจจะลดความสำคัญลง และมีผลประโยชน์แห่งชาติในประเด็นอื่นๆ มีความสำคัญมากขึ้นได้ นอกจากนี้ ผลประโยชน์แห่งชาติ คือหลักและเป้าหมายพื้นฐานของรัฐซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญสำหรับผู้นำหรือผู้กำหนดนโยบายในการดำเนินการต่างประเทศ ทั้งนี้ ผลประโยชน์แห่งชาติอาจประกอบด้วย

- ความอยู่รอดปลอดภัย (Self-Preservation) เพื่อเคารพเอกราชอธิปไตย
- ความมั่นคงและไม่ถูกคุกคาม (Security) ต่อบูรณภาพแห่งดินแดน
- ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน
- เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของรัฐ

3. งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าการศึกษาในสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันและจีนยังพบไม่มาก และจากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของจีนในภูมิภาคเอเชีย พบวิจัยและวรรณกรรมดังนี้

จากงานเขียนของ David Shambaugh ในหนังสือ International Security ฉบับ Winter 2005/2006 เรื่อง "China Engages Asia : Reshaping the Regional Order" ได้อธิบายถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อเอเชีย รวมทั้งจีนจะเป็นภัยคุกคามต่อประเทศในภูมิภาคหรือไม่

การเติบโตขึ้นของจีนทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร ส่งผลกระทบต่อประเทศเพื่อนบ้านรอบ ๆ จีน และประเทศในภูมิภาคต้องทำการปรับความสัมพันธ์กับจีน อิทธิพลของจีนที่เติบโตอย่างไม่หยุดยั้งทำให้ประเทศในภูมิภาคมองจีนในฐานะเป็นผู้นำของภูมิภาคหรือไม่ก็เป็นพวกที่เข้ามาตักตวงผลประโยชน์และกังวลต่อท่าทีของจีน แม้ว่าจีนจะยังห่างไกลจากการเป็นมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ที่สุด แต่เจตนาของจีนที่ดำเนินบทบาทในเชิงรุกและเป็นไปอย่างกว้างขวางได้กลายเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการจัดระเบียบใหม่ในเอเชีย (Shaping a new order in Asia) โดยระเบียบใหม่นี้ทำให้ประเทศในภูมิภาคต่างๆ

⁴ องอาจ เดชอิทธิรัตน์. เบื้องลึกเบื้องหลังความสัมพันธ์ไทย-ไต้หวัน ภายใต้นโยบายจีนเดียว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544. หน้า 14

ได้แก่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ เอเชียกลาง เอเชียตะวันออก และ โอเชียเนีย มีการปฏิสัมพันธ์ การติดต่อ และการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น ขณะเดียวกันระเบียบใหม่ที่เกิดขึ้นยังมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงต่อบทบาทของสหรัฐอเมริกาและชาติพันธมิตรในภูมิภาค รวมทั้งองค์กรในภูมิภาคที่ไม่เกี่ยวข้องกับสหรัฐอเมริกา แม้ว่าสถานการณ์บนคาบสมุทรเกาหลีและในช่องแคบไต้หวันยังคงมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งและบั่นทอนสันติภาพได้ทุกเมื่อ แต่กระแสหลักและแนวโน้มที่กำลังเป็นไปในภูมิภาคที่ต่างหันมาเพิ่มการพึ่งพาและร่วมมือระหว่างรัฐ และที่ไม่ใช่รัฐเพิ่มขึ้น ก็เกิดจากการที่มีจีนเป็นศูนย์กลางแรงผลักดันให้เกิดสภาพแห่งความร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกันหรือการจัดระเบียบในภูมิภาค⁵

มุมมองของประเทศในภูมิภาคต่อจีนในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง จีนในอดีตส่งออกอุดมการณ์เหมา (Maoist Ideology) จนบั่นทอนเสถียรภาพความมั่นคงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ในปัจจุบันได้ส่งออกสัมพันธไมตรี (Goodwill) แทนอาวุธ และการปฏิวัติในอดีต แม้ว่าจีนยังคงมีปัญหาพิพาทกับหลายประเทศ แต่จีนก็ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาพิพาทกับประเทศต่างๆ โดยสันติ จนทำให้สามารถแก้ไขปัญหาพิพาทพรมแดนกับประเทศต่างๆได้สำเร็จ

เมื่อพิจารณาดูกิจกรรมการเมืองระหว่างประเทศของจีนในอดีต จะพบว่าจีนมีความสัมพันธ์ไม่ค่อยดีกับสิงคโปร์ เกาหลีใต้ และอินโดนีเซีย นอกจากนี้จีนยังเป็นศัตรูกับเวียดนาม อินเดีย รวมทั้งยังถูกรัฐบาลประเทศตะวันตกประณามในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน ต่อมาเมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลาย ทำให้จีนเกิดความรู้สึกไม่มั่นคง กลัวว่าระบอบการปกครองของจีนจะล่มสลายตาม แต่ในวันนี้จีนได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีนยังคงมีเสถียรภาพ และการเมืองของจีนในปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับทั้งสหรัฐอเมริกา รัสเซีย สหภาพยุโรป อย่างใกล้ชิด ซึ่งช่วยปรับบทบาท ภาพพจน์ และฐานะของจีนให้ก้าวขึ้นสู่เวทีการเมืองโลก

แม้ว่าการเติบโตขึ้นมาของจีนในภูมิภาคจะทำให้มีการมองกันว่าระบบในภูมิภาคเอเชีย (Asian Regional System) ได้มีจีนเป็นศูนย์กลาง (Sinocentric) หรือถูกครอบงำโดยจีนแต่ก็ไม่น่าจะถูกต้องทั้งหมด เนื่องจากภูมิภาคนี้ยังมีสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น อาเซียน และอินเดีย ร่วมดำเนินบทบาทอยู่ด้วย ดังนั้นจึงยังห่างไกลหรือเร็วเกินไปที่จีนจะถูกมองว่าระเบียบในเอเชียมาจากการที่จีนครอบงำหรือเป็น Hegemon ของภูมิภาค แม้ว่าจีนจะสามารถแก้ไขพิพาทพิพาทกับประเทศเพื่อนบ้านได้ แต่ก็ไม่ใช่ว่าทุกประเทศจะถูกจีนโน้มน้าวตามนโยบายการแผ่ขยายอิทธิพลในเชิงที่ทุกประเทศชื่นชมและยอมรับ (Charm Offensive) เนื่องจากยังมีหลายประเทศกังวลต่อภัยคุกคามจากจีน เพราะยังไม่ชัดเจนในเจตนารมณ์ของผู้นำจีน ในระยะสั้นแม้ว่าจีนจะไม่แสดงความต้องการเป็นศัตรูกับประเทศใดแต่การขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนก็ถือเป็นภัยคุกคามต่อธุรกิจท้องถิ่นในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคจำนวนมาก ส่วนในระยะยาวนั้นศักยภาพทุกด้านของจีนมีความเข้มแข็งเพียงพอต่อการเป็นภัยคุกคามสำคัญของทุกประเทศได้ หากจีนปรารถนาที่จะเป็น

⁵ David Shambaugh. China Engages Asia. 2547. 64-99

จากงานเขียนของ Thomas J. Christensen ในหัวข้อเรื่อง "Posing Problems Without Catching UP : China 's Rise and Challenges for U.S. Security Policy " ได้อธิบายถึงผลกระทบต่อการก้าวขึ้นมา มีบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศในเอเชียของจีนว่า การที่จีนสามารถพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน จนก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจสำคัญของโลกในเวลานี้ ได้ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์เป็นมหาอำนาจทางทหารของสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นในภูมิภาค⁶ โดยจีนมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนากองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (China 's Liberation Army - PLA) ให้ทันสมัยก้าวตามทันสหรัฐอเมริกา แม้ว่าจะต้องใช้เวลาก็ตาม ซึ่งแน่นอนว่าขีดความสามารถทางทหารของจีน เมื่อผสมผสานกับเงื่อนไขความแข็งแกร่งของระบบการเมืองภายในของจีนและความรู้สึกต่อต้านสหรัฐอเมริกา น่าจะทำให้จีนสามารถท้าทายยุทธศาสตร์ผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคได้ ไม่ว่าจะเป็นการทำลายของจีนต่อการป้องปรามของสหรัฐอเมริกาในการโจมตีพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา การคงฐานทัพสหรัฐอเมริกาในภูมิภาค การใช้กำลังจัดการกับปัญหาพิพาทกับประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นผลเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และการแย่งชิงกรรมสิทธิ์เหนือพื้นที่พิพาท

ยุทธศาสตร์ของจีนในอีก 20-30 ปีข้างหน้าจีนจะสามารถพัฒนาขีดความสามารถในการครอบงำประเทศในภูมิภาค และกลายเป็นคู่แข่งที่มีขีดความสามารถเทียบเท่า (Regional Peer Competitor) หรือ มีขีดความสามารถที่ใกล้เคียงเทียบเท่า (Near Peer Competitor) กับมหาอำนาจในภูมิภาค ได้แก่ ญี่ปุ่น รัสเซีย รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถในการลงโทษป้องปรามสหรัฐอเมริกา หากเข้ามาแทรกแซงปัญหาความขัดแย้งที่เป็นผลประโยชน์ของจีนโดยทำที่ตั้งกล่าวของจีนเห็นได้จากตำราทางการศึกษาของ PLA ที่กล่าวว่าอาวุธของ PLA ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยขึ้นมากเมื่อเทียบกับอดีต แต่ถ้าเปรียบเทียบกับประเทศพัฒนาแล้วยังช่องว่างอยู่มาก ดังนั้น PLA จะต้องเร่งพัฒนาอาวุธให้ทันสมัยขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการทำสงครามเอาชนะศัตรู ซึ่งในอนาคตอันใกล้จีนอาจจะพัฒนาทางเลือกด้วยการใช้กำลังควบคุมไต้หวัน รวมทั้งพร้อมจะปฏิบัติการตอบโต้ประเทศที่เข้ามาแทรกแซงทางทหารของไต้หวัน ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น

นโยบายของจีนต่อประเทศอาเซียนนั้นจะเป็นไปในลักษณะใด ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการคือ ปัจจัยทางด้านการเมืองภายในประเทศจีน กับปัจจัยภายนอก ซึ่งหมายถึง เหตุการณ์หรือสถานการณ์ทางด้านการเมืองระหว่างประเทศ เห็นได้จากตั้งแต่ ทศวรรษ 1970 เรื่อยมาจีนเริ่มปรับท่าทีและนโยบายที่มีต่ออาเซียนไปในทางที่ผ่อนคลายเป็นความตึงเครียดและลดท่าทีที่ก้าวร้าวลงจนกระทั่งปี 1975 เหตุการณ์ระหว่างประเทศทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เช่น การปรับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา ความขัดแย้งระหว่างจีนกับโซเวียต ทำให้จีนต้องหันมาเผชิญหน้ากับสหภาพโซเวียตและเวียดนามในเอเชียอาคเนย์โดยตรง เพื่อให้เกิดสภาวะดุลอำนาจขึ้นในภูมิภาคนี้ จีนจำต้องสร้างแนวร่วมของตน นั่นคือ อาเซียน เพื่อเป็น

⁶ Thomas J. Christensen. Posing problems without catching up. 2544. 6-10

การยับยั้งการขยายอิทธิพลของโซเวียตและเวียดนามในภูมิภาคนี้ อันกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงปลอดภัยของจีน⁷

จากรายงานของสำนักงานผู้ช่วยทูตทหารไทยประจำกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อเดือนสิงหาคม 2558 เรื่องบทบาททางยุทธศาสตร์ของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้กล่าวถึงผลกระทบจากการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจในเวทีการเมืองระหว่างประเทศในเอเชียของจีนว่าการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีนได้ส่งผลกระทบต่อการสร้างควาหวาดระแวงแก่ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะการขยายตัวของกระแสชาตินิยมจีน ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรู้สึกร่วมของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศต่างๆ ของภูมิภาค โดยเฉพาะในไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ แม้ว่ากระแสดังกล่าวอาจผลักดันให้ประเทศเหล่านี้แสวงหาความใกล้ชิดและผลประโยชน์จากจีนมากขึ้น แต่ในทางกลับกันก็อาจนำไปสู่การต่อรองที่เสียเปรียบจีน และอาจกระทบต่อความสัมพันธ์กับคู่แข่งทางยุทธศาสตร์ของจีนที่มีอิทธิพลในภูมิภาค เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น รวมทั้งอินเดีย ซึ่งเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีผลดีเกิดแก่อาเซียนคือโอกาสของการเลือกรับความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจจะมีความหลากหลายขึ้น แต่อาจได้รับผลกระทบจากการมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเทศใดประเทศหนึ่งมากเกินไป นอกจากนี้ การดำเนินยุทธศาสตร์ของจีนที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นว่าจีนให้ความสำคัญต่ออาเซียนในฐานะยุทธศาสตร์ของจีนต่อประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Strategic Backyard) โดยจีนจะไม่ยอมปล่อยให้มหาอำนาจอื่น ๆ เข้ามาอิทธิพลเหนืออาเซียนได้ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร ดังนั้น จีนจึงต้องพยายามสร้างฐานอำนาจในอาเซียนโดยใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือหลัก

ทั้งนี้การดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนต่ออาเซียนในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้มหาอำนาจอื่นๆ เกิดความหวาดระแวงจีนเนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของมหาอำนาจอื่นในอาเซียนในระยะยาว ขณะเดียวกันความร่วมมือระหว่างจีนกับอาเซียนในกรอบความร่วมมือต่างๆ จะส่งผลให้อาเซียนมีผลประโยชน์ผูกพันกับจีนมากขึ้น โดยเฉพาะการขยายเครือข่ายคมนาคมระหว่างกันจะมีผลให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นศูนย์กลางการติดต่อของเอเชียแปซิฟิกมากขึ้น ขณะเดียวกันก็เกื้อกูลต่อยุทธศาสตร์ของจีนในการเชื่อมโยงการติดต่อระหว่างจีนกับเอเชียใต้ เอเชียกลาง ตะวันออกกลาง ยุโรป เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ และออสเตรเลีย⁸

จีนมุ่งเสริมสร้างบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศเพื่อต้องการที่จะแก้ไขปัญหาที่ท้าทายผลประโยชน์และความมั่นคงของจีน โดยจีนหวังว่ากลไกความร่วมมือทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นกรอบการ ประชุมอาเซียนว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (ASEAN

⁷ ชลิต มานิตยกุล. นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่ออาเซียน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2528

⁸ สำนักงานผู้ช่วยทูตทหารไทย/วอชิงตัน. บทบาททางยุทธศาสตร์ของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. วอชิงตัน ดี.ซี. 2549

Regional Forum - ARF) องค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organization - SCO) และการเจรจา 6 ฝ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติของเกาหลีเหนือ จะช่วยแก้ไขปัญหาความมั่นคงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยจีนได้ดำเนินนโยบายที่มุ่งจัดการกับสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่ท้าทาย ผลประโยชน์ของจีน โดยยึดหลักดังนี้

1. เสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่สันติ มุ่งพัฒนาความสัมพันธ์ในรูปหุ้นส่วนกับนานาประเทศ เพื่อผูกพันผลประโยชน์ร่วมและยุทธศาสตร์ความมั่นคง รวมทั้งการทูตทางทหารในการกระชับความสัมพันธ์ระดับกองทัพ เพื่อเสริมสร้างความเชื่อใจต่อจีน
2. เร่งดำเนินการทูตเชิงเศรษฐกิจเพื่อขยายตลาดการค้า การลงทุน รวมทั้งแสวงเทคโนโลยีและพลังงาน
3. มุ่งขยายบทบาทโดยเฉพาะในเอเชียแปซิฟิก เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนแต่จะยังหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับมหาอำนาจโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาที่ท้าทายผลประโยชน์ของจีน และสร้างสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศใหม่ในภูมิภาคให้เกิดขึ้น

จากการดำเนินนโยบายในลักษณะดังกล่าวทำให้จีนกลายเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดระเบียบในภูมิภาค และทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องปรับตัวตามการนำของจีนที่พยายามผลักดันให้ประเทศต่าง ๆ หันมาร่วมมือกับจีน ในการดำเนินตามแนวทางที่เน้นสันติและการพัฒนาเป็นหลัก การดำเนินบทบาทในลักษณะดังกล่าวได้ส่งผล ก่อให้เกิดให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พึ่งพาอาศัยกันและก่อให้เกิดเสถียร ภาพความมั่นคงใน ภูมิภาค และตอบสนองนโยบายการสร้างสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่สันติของจีน

แต่อย่างไรก็ตามอาจมีบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ที่มองจีนว่าเป็นภัยคุกคาม แต่ กระนั้นก็ตามคาดว่าจีนคงจะดำเนินบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศในเชิงรุกต่อไป เพื่อสร้างความ ผูกพันด้านผลประโยชน์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคที่เอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่จีนและประเทศในภูมิภาค

นอกจากนี้ ผู้ช่วยทูตทหารไทยประจำปักกิ่งยังกล่าวถึงผลกระทบต่อภูมิภาคตะวันออกกลางและเอเชีย กลาง จากการเข้าไปมีบทบาทของจีนว่าจีนเร่งกระชับความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคดังกล่าวจะส่งผลให้ ภูมิภาคนี้กลายเป็นพื้นที่การแข่งขันอิทธิพลอย่างกว้างขวางของชาติมหาอำนาจที่ต้องการเข้ามาแสวงประโยชน์ การขยายบทบาทของจีนเข้าไปในตะวันออกกลาง แม้ว่าจีนต้องการหาหลักประกันด้านพลังงาน และขยาย ตลาดลงทุนให้กับบริษัทก่อสร้างของจีน แต่จีนก็ต้องการแสดงความเป็นผู้นำของประเทศกำลังพัฒนารวมทั้ง ต้องการเสริมสร้างบทบาทของจีนในการแก้ไขปัญหาตะวันออกกลาง เพื่อถ่วงดุลอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาใน ภูมิภาคนี้ โดยให้สหประชาชาติมีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหาเนื่องจากจีนในฐานะสมาชิกถาวรคณะมนตรี ความมั่นคงแห่งสหประชาชาติสามารถปกป้องประเทศดังกล่าว โดยการใช้อิทธิพลยับยั้งการดำเนินการใดๆ ของ มหาอำนาจอื่นที่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคงโดยรวมและการแก้ไขปัญหาของภูมิภาค ซึ่งการ เสริมสร้างบทบาทในทางสร้างสรรค์ของจีนจะส่งผลให้ภูมิภาคตะวันออกกลางมีเสถียรภาพ แม้ว่าปัจจุบัน

สหรัฐอเมริกายังคงเป็นมหาอำนาจชาติเดียวที่พยายามเข้ามาจัดระเบียบในภูมิภาคแห่งนี้ตามแนวทางของสหรัฐอเมริกา⁹

ส่วนภูมิภาคเอเชียกลางก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการแข่งขันบทบาทและอิทธิพลระหว่างมหาอำนาจ ได้แก่ จีน สหรัฐอเมริกา รัสเซีย และญี่ปุ่น อย่างเข้มข้น จีนพยายามเข้าไปมีบทบาทในภูมิภาคนี้ด้วยการกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีภายใต้กรอบองค์การความร่วมมือเซี่ยงไฮ้ (Shanghai Cooperation Organization - SCO) โดยจีนมีเป้าหมายหลักสำคัญ 2 ประการในการเสริมสร้างบทบาทในภูมิภาคนี้ คือ

1. การมุ่งแสวงหาแหล่งพลังงาน

2. การสร้างหลักประกันด้านความมั่นคง เพื่อคานอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา และการปราบปรามกลุ่มกบฏมุสลิมแบ่งแยกดินแดน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจีนโดยตรง

ดังนั้น การเข้าไปมีบทบาทของจีนในภูมิภาคนี้จึงมุ่งเน้นการสร้างเสถียรภาพความมั่นคง และการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายสำคัญ ซึ่งไม่เพียงแต่จะทำให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียกลางเกิดสันติภาพโดยรวมแล้วยังก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีจีนเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาภูมิภาคนี้ ให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ในขณะที่จีนก็ได้ประโยชน์จากการคงอิทธิพลในภูมิภาคนี้เพื่อคานอำนาจกับสหรัฐอเมริกา

จากการที่จีนขยายบทบาทและอิทธิพลในเอเชียได้มากขึ้นโดยมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศในทุกภูมิภาคทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในเอเชียที่แน่นแฟ้นในปัจจุบันเป็นผลมาจากการที่จีนมุ่งส่งเสริมการติดต่อระดับสูงและการเพิ่มความร่วมมือกับประเทศเหล่านี้ ทั้งด้านการเมือง การทูต เศรษฐกิจ และการทหาร รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ และบรรลุการจัดทำกรอบความร่วมมือในศตวรรษที่ 21 (Joint statement on a Plan of Action for the 21st Century) กับสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ และการจัดทำความตกลงเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับประเทศต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการขยายความร่วมมือให้ครอบคลุมต่อไป ประกอบกับการที่จีนแสดงบทบาทเป็นมหาอำนาจเชิงสร้างสรรค์ได้ช่วยสร้างความไว้วางใจกันและการตระหนักถึงการมีความมั่นคงร่วมแล้ว ยังเป็นโอกาสลดความหวาดระแวงภัยคุกคามจากจีน สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเอเชีย มีดังนี้¹⁰

1. ผลประโยชน์ด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจระหว่างจีนกับประเทศในเอเชียจะมีความเกี่ยวพันกันมากขึ้น จากความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างจีนกับประเทศในเอเชีย นอกจากจะส่งผลโดยตรงให้ประเทศเหล่านี้มีผลประโยชน์ร่วมกับจีนมากขึ้นทุกด้านแล้ว ยังส่งผลให้ประเทศในเอเชียกับจีนมีประโยชน์ผูกพันและเชื่อมโยงกันมากขึ้น โดยเฉพาะด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากการขยายเครือข่ายคมนาคมติดต่อระหว่างกันทั้งทางบก ทางน้ำ

⁹ สำนักงานผู้ช่วยทูตทหารไทย/ปักกิ่ง. บทบาทของจีนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ. ปักกิ่ง. 2548

¹⁰ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. ผลกระทบจากการขยายบทบาทและอิทธิพลของจีนในเอเชีย. กรุงเทพฯ. 2547

และทางอากาศ มีผลเกื้อกูลให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นศูนย์กลางการติดต่อของเอเชียแปซิฟิกมากขึ้น รวมทั้งมีการขยายตัวทางการค้า การลงทุน การท่องเที่ยวของประเทศในภูมิภาค ขณะเดียวกันก็เป็นการเกื้อกูลต่อยุทธศาสตร์ของจีนในการเชื่อมโยงการติดต่อระหว่างจีนกับเอเชียใต้ เอเชียกลาง ตะวันออกกลาง ยุโรป เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ และออสเตรเลีย

2. มีโอกาสมากขึ้นที่ประเทศในภูมิภาคจะเผชิญปัจจัยเสี่ยงด้านการค้าและการลงทุนและปัญหาข้ามชาติ แม้ว่าจีนจะเป็นโอกาสสำหรับการขยายตลาด การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว ของประเทศในภูมิภาค แต่ก็มีโอกาสที่ประเทศในอาเซียนจะเผชิญปัจจัยเสี่ยงทางการค้าและปัญหาการแข่งขัน การลงทุนจากต่างประเทศจากจีนเช่นกัน อาทิ มีโอกาสที่ประเทศในอาเซียนจะถูกจีนแย่งตลาดสินค้าส่งออกในประเทศที่สามหลายประเทศ อาทิ สิ่งทอและเสื้อผ้า (จีนจะเป็นคู่แข่งของอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนามและไทย) สินค้าอุปโภคบริโภค อิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์ (จีนจะเป็นแข่งมาเลเซีย ฟิลิปปินส์และไทย) นอกจากนี้การเปิดการติดต่อระหว่างกันมากขึ้นยังเป็นโอกาสให้ปัญหาข้ามชาติที่มีต้นตอจากจีนเพิ่มขึ้นอีก โดยเฉพาะปัญหาชาวจีนลักลอบเข้าเมือง การค้ามนุษย์ ยาเสพติด สินค้าและแรงงานเถื่อน
3. การแข่งขันอิทธิพลของมหาอำนาจจะเพิ่มมากขึ้นในภูมิภาค การที่จีนสามารถขยายบทบาทและอิทธิพลในเอเชีย ตลอดจนการที่ประเทศในเอเชียมีท่าที่ยอมรับจีนมากขึ้นทำให้มหาอำนาจหลายประเทศวิตกกังวล โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาซึ่งหวาดระแวงภัยคุกคามระยะยาวของจีน และไม่ต้องการให้จีนเติบโตแข็งแกร่งเกินไป ขณะที่ญี่ปุ่นและอินเดีย ซึ่งต้องการรักษาผลประโยชน์ของตนในภูมิภาคก็พยายามขยายบทบาทเพื่อสกัดกั้นอิทธิพลของจีนโดยเฉพาะอินเดียซึ่งกังวลต่อการปิดล้อมจากจีน นอกจากจะเพิ่มความใกล้ชิดกับพม่าแล้วยังรุกทางการทูตตามนโยบายมุ่งตะวันออก เพื่อกระชับความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคมากขึ้น สำหรับรัสเซียซึ่งแม้ใกล้ชิดกับจีน แต่ก็มีนโยบายฟื้นฟูสถานะของตนในเอเชียและหันมาติดต่อสัมพันธ์กับอินเดียและเวียดนาม ส่งผลให้การแข่งขันอิทธิพลระหว่างมหาอำนาจในภูมิภาคนี้มีแนวโน้มจะเข้มข้นยิ่งขึ้น

จีนยังมีแนวโน้มจะขยายบทบาทและอิทธิพลในเอเชียต่อไป เนื่องจากผู้นำจีนยังไม่เปลี่ยนแปลงนโยบายเสริมสร้างสภาพแวดล้อมสันติเพื่อเกื้อกูลต่อการพัฒนาของจีนโดยจะยังคงดำเนินนโยบายกระชับความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้านเป็นหลัก ขณะเดียวกันการที่จีนมีผลประโยชน์แห่งชาติผูกพันและเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคอย่างกว้างขวางมากขึ้น ประกอบกับจีนมีพลังอำนาจเพิ่มมากขึ้นทุกด้าน หลายประเทศในเอเชียจึงยอมรับจีนมากขึ้นและหันมาดำเนินนโยบายเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนเพื่อความก้าวหน้ารุ่งเรืองไปพร้อมกับจีน เพื่อรักษาผลประโยชน์และลดผลกระทบโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจการค้าจากการเติบโตของจีน

บทที่ 3

ไต้หวันและจีน

1. ข้อมูลทั่วไปของไต้หวัน

ไต้หวันเริ่มเป็นที่รู้จักตั้งแต่ราวคริสต์ศตวรรษที่ 16 หรือราว 400 ปีก่อน โดยนักเดินเรือชาวโปรตุเกส ในนามของ Ilha Formosa และในเวลาเพียง 400 ปี ก็พัฒนาตนเองจนกลายเป็นประเทศที่ทันสมัย มีระบบเศรษฐกิจดีในระดับโลก จนได้รับการยกย่องจาก WTO ในปี ค.ศ. 2001 ปัจจุบันไต้หวันมีสถานภาพเป็นเขตปกครองตนเองไต้หวัน ภายใต้การปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน และพยายามต่อสู้เรียกร้องเพื่อเป็นประเทศเสรี ในทางวัฒนธรรมไต้หวันต่อสู้เพื่อสร้างความเป็นตัวของตัวเอง หรืออัตลักษณ์ขึ้นใหม่ ภายหลังจากตกเป็นเมืองขึ้นตลอด 400 ปีที่ผ่านมา¹¹

1.1 ภูมิประเทศ

ไต้หวันอยู่ห่างจากจีนแผ่นดินใหญ่ระหว่าง 90-105 ไมล์ทะเล (nautical mile) โดยด้านตะวันตกติดกับจีนแผ่นดินใหญ่ ด้านตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือติดกับญี่ปุ่น และด้านใต้ติดกับฟิลิปปินส์ ทั้งนี้ ประเทศไต้หวันประกอบด้วยเกาะใหญ่ 5 แห่ง คือ จีนเหมิน (คีมอย) ไต้หวัน เฝิงหู หม่าจู่ (มัตสึ) และอูชิว กับ เกาะเล็กเกาะน้อยอีกจำนวนหนึ่ง เนื้อที่ของประเทศ ไต้หวันคิดเป็น 36,197 ตารางกิโลเมตรหรือมีขนาดใกล้เคียงกับประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยไต้หวันมีความ ยาว 394 กิโลเมตร มีความกว้าง 144 กิโลเมตร และมีพื้นที่ทางการเกษตร 7,930 ตารางกิโลเมตร¹² สำหรับชื่อ “ไต้หวัน” ที่ใช้เรียกกันอยู่ในปัจจุบันนี้มีความเป็นมาย้อนไปได้ประมาณ 400 ปีที่ผ่านมาในฐานะเป็นเกาะซึ่งชาวตะวันตกได้เข้ามายึดครองและทำการค้าในภูมิภาคนี้ เนื่องจากภูมิประเทศที่เป็นเกาะทำให้มีชื่อเรียกโดยนักเดินเรือชาวโปรตุเกสในทศวรรษ 1500 ว่า “เกาะฟอร์โมซา” (Ilha Formosa) ซึ่งแปลว่า “เกาะที่สวยงาม”¹³

ในด้านสภาพอากาศไต้หวันมีสภาพอากาศค่อนข้างแปรปรวน อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีอยู่ที่ 22 องศาเซลเซียส เนื่องจากภูมิประเทศเป็นเกาะในเขตร้อน ทำให้อากาศค่อนข้างร้อนแต่แดดไม่จัดมาก และจากการที่ถูกล้อมรอบด้วยมหาสมุทรแปซิฟิก ทำให้มีอากาศแบบชื้น ช่วงฤดูใบไม้ผลิและฤดูหนาวอากาศจะแปรปรวนมาก

¹¹ Metzler, J. J. *Taiwan's Transformations: 1895 to the present*. New York: Palgrave Macmillan.

¹² กระทรวงการต่างประเทศ สาธารณรัฐจีน. 2562. 3-4

¹³ Metzler, J. J. *Taiwan's Transformations: 1895 to the present*. New York: Palgrave Macmillan.

1.2 เชื้อชาติและศาสนา

จำนวนประชากรของไต้หวันในปัจจุบัน มี 23,588,932 คน¹⁴ ประกอบด้วย คนชาติพันธุ์จีนฮกเกี้ยน (Hoklo) หรือฝูเจี้ยน เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 70 รองลงมาคือ จีนฮากกา (Hakka) หรือจีนแคะ ที่มีประมาณร้อยละ 14 ของจำนวนประชากร นอกเหนือจากนี้เป็นคนพื้นเมืองและคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ¹⁵

ลักษณะทางประชากรของไต้หวันสะท้อนอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติบนความแตกต่างหลากหลายของชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในไต้หวัน ความแตกต่างทางชาติพันธุ์นี้ยังนำมาซึ่งความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ผสมกลมกลืนเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไต้หวันในเวลาต่อมา หลักฐานชิ้นแรกที่ระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับคนจีน คือ ผู้ปกครองแคว้นหวู่ (Wu) ทางตอนใต้ของจีนได้ส่งทหาร 10,000 นายไปสำรวจเกาะไต้หวัน เมื่อปี 239 ซึ่งเป็นช่วงหลังการสิ้นสุดราชวงศ์ฮั่น และหลักฐานในคริสต์ศตวรรษที่ 17 พบว่ามีชาวจีนอพยพจากแผ่นดินใหญ่เข้าไปอยู่อาศัยบนเกาะไต้หวันแล้ว แต่ยังมีจำนวนน้อยมาก¹⁶ คนจีนฮกเกี้ยนที่เป็นชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ที่สุดในไต้หวันมีพื้นเพดั้งเดิมทางตอนใต้ของมณฑลฝูเจี้ยนของจีน ส่วนใหญ่ ได้อพยพเข้าสู่ไต้หวันเมื่อศตวรรษที่ 19 ในช่วงก่อนไต้หวันตกอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น ชาวฮกเกี้ยน ในไต้หวัน บางส่วนแต่งงานกับคนพื้นเมือง มีการปรับเปลี่ยนจารีตประเพณีและผสมกลมกลืนกับคนพื้นเมืองบางส่วนอีกด้วย ส่วนคนจีนฮากกามาจากหลายมณฑล เช่น ซานซี (Shanxi) เหนือหนาน (Henan) และหู เป่ย์ (Hubei) อพยพเข้าสู่ไต้หวันเพราะหลบภัยสงครามหรือความไม่สงบในบ้านเกิด ถือเป็นกลุ่มที่ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำ ข้าราชการ และทหาร ซึ่งอาจเป็นผลจากเมื่อคนกลุ่มนี้เข้ามาสู่ไต้หวัน เป็นช่วงที่คนกลุ่มอื่นๆ จับจองที่ดินเพื่อการเพาะปลูกกันอยู่ก่อนแล้ว¹⁷

คนกลุ่มสำคัญอีกพวกเป็นคนจีนแผ่นดินใหญ่ที่อพยพเข้ามาภายหลัง คือในปี 1949 เมื่อรัฐบาล KMT พ่ายแพ้แก่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (Chinese Communist Party: CCP) ชาวจีนมากกว่า 1 ล้านคน ประกอบไปด้วยทหาร ข้าราชการ และครอบครัวได้หลบหนีสงครามกลางเมืองบนแผ่นดินใหญ่ เข้าสู่เกาะไต้หวัน ซึ่งในขณะนั้นมีประชากรอยู่เพียง 8 ล้านคน¹⁸ ในปัจจุบันมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 14 ของกลุ่มชาติพันธุ์จีนทั้งหมดที่อพยพมาสู่ไต้หวัน และเป็นกลุ่มที่มีบทบาทควบคุมอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของ

¹⁴ กระทรวงการต่างประเทศ สาธารณรัฐจีน. 2562. 10

¹⁵ ¹⁵ “ไต้หวัน” มาจากไหน? จากเกาะแห่งประมง-โจรสลัด สู่อุตสาหกรรม-ประชาธิปไตย. เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2564. เข้าถึงได้จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_48092

¹⁶ Davison, G. M. A short history of Taiwan: the case for independence. 2546. 6

¹⁷ Chepkemol. Ethnic groups of Taiwan. 2019

¹⁸ Danielsen, M. On the road to a common Taiwan identity. 2012. 135-151

ไต้หวันจนถึงทศวรรษ 1970 ขณะที่คนพื้นเมืองที่เป็นคนดั้งเดิมของไต้หวันมีประชากรแค่ประมาณ 547,465 คน อาศัยอยู่ตามที่ราบเชิงเขา ที่ราบชายฝั่งตะวันออก และเกาะหลานหยูหรือเกาะกล้วยไม้ นักวิชาการสันนิษฐานว่าคนพื้นเมืองได้อพยพเข้าสู่เกาะไต้หวันจากทางตะวันออกเฉียงใต้ของจีน ขณะที่บางกลุ่มเชื่อว่าการอพยพมาจากหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และมหาสมุทรแปซิฟิก และน่าจะมีการอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานบนเกาะไต้หวันก่อนสมัยราชวงศ์ซาง (Shang) (ประมาณ 1,500-1,000 ปีก่อนคริสตศักราช) และราชวงศ์โจว (ประมาณ 1,000-246 ปีก่อนคริสตศักราช) อย่างไรก็ตาม นักวิชาการเชื่อ ว่าผู้อพยพกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามาสู่เกาะไต้หวันคือบรรพชนของคนพื้นเมืองหรือคนดั้งเดิม (yuanzhumin) ของไต้หวัน ซึ่งเป็นคนออสโตรนีเซียน (Austronesian) ใช้ภาษาพูดในกลุ่มภาษามลายู-โพลีเนเซียน (Malayo-Polynesian) ซึ่งเป็นตระกูลภาษาที่ใช้กันในหมู่เกาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และมหาสมุทรแปซิฟิก¹⁹

ในปัจจุบันนี้ไต้หวันมีชนพื้นเมืองอยู่ 9 กลุ่ม คือ “Ami” “Paiwan” “Taya” “Bunun” “Puyuma” “Rukai” “Tsou” “Yami” และ “Saisiat” จำนวนรวมคิดเป็นร้อยละ 2 ของประชากร 23.19 ล้านคน แต่หากรวมกับคนดั้งเดิมอีก 2 กลุ่มคือ “Taroko” และ “Thao” เข้าไปด้วยจะทำให้ประชากรที่เป็นชนพื้นเมืองเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11²⁰ จากการศึกษาพบว่า คนพื้นเมืองที่เป็นคนดั้งเดิมของไต้หวัน (Aboriginal Taiwanese) มีความเป็นมาที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกับชาวออสโตรนีเซียนซึ่งมีถิ่นอาศัยอยู่ในประเทศฟิลิปปินส์ มาเลเซีย มาดากัสการ์และโอเชียเนีย (Oceania) คนพื้นเมืองเหล่านี้ได้สูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไปมาก เนื่องจากการแต่งงานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (cultural assimilation) และการติดต่อกับชาวต่างชาติที่เคยเป็นเจ้าของอาณานิคมเรื่อยมา (colonizer) ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นสาเหตุให้บางเผ่าพันธุ์สูญสิ้นไป ในขณะที่ชนเผ่าที่เหลือก็ต้องเผชิญกับภัยคุกคามที่จะทำให้สูญพันธุ์เช่นกัน นอกจากนี้ ไต้หวันยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ (other ethnic groups) โดยเฉพาะมีชาวต่างชาติจำนวนมากที่ย้ายมาอยู่ในไต้หวันอย่างถาวร ซึ่งมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน ฮองกงและมาเก๊า เป็นจำนวนรวมทั้งหมด 149,962 คน และยังมีชาวต่างชาติจากส่วนต่างๆ ของโลกย้ายเข้ามาอยู่ในไต้หวันซึ่งมีจำนวนรวมทั้งหมดถึง 842,651 คน²¹

หลักฐานมนุษย์ที่เก่าแก่ที่สุดของไต้หวัน คือ ฟอสซิลฟันและชิ้นส่วนกะโหลกศีรษะมนุษย์ซึ่งพบที่ Tainan เมือง Tso-chen อายุราว 20,000-30,000 ปีมาแล้ว แต่มนุษย์กลุ่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประวัติศาสตร์ไต้หวันกลับเป็นพวกออสโตรนีเซียน ซึ่งพบหลักฐานว่าเดินทางเข้ามายังไต้หวันในช่วงปลายยุคหินเก่าและต้นยุคหินใหม่ในราว 5,000 ปีก่อน ชาวออสโตรนีเซียนได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้วางรากฐานวัฒนธรรมพื้นเมืองไต้หวันตั้งแต่สมัยหินใหม่ และสืบเนื่องมาทางชนพื้นเมืองดั้งเดิมจนถึงปัจจุบัน จากบันทึก

¹⁹ Chepkemioi. Ethnic groups of Taiwan. 2019

²⁰ Davison, G. M. A short history of Taiwan: the case for independence. 2546. 11

²¹ Chepkemioi. Ethnic groups of Taiwan. 2019

ของชาวยุโรปที่เข้ามาในคริสต์ศตวรรษที่ 16 กล่าวว่ามีชนพื้นเมืองมากกว่า 20 เผ่าบนเกาะไต้หวัน แต่ในปัจจุบัน เหลืออยู่เพียง 10 เผ่า จำนวนประมาณ 400,000 คน หรือต่ำกว่า 2% ของประชากรทั้งหมดเท่านั้น และส่วนใหญ่ถูกผสมกลมกลืนจนกลายเป็นชาวฮั่นเสียแล้ว สมัยก่อนประวัติศาสตร์ของไต้หวันจบลงพร้อมกับการเข้ามาของชาวยุโรปในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16

การเข้ามามีบทบาทของชาวต่างชาติ

ชาวยุโรปชาติแรกที่รู้จักไต้หวันคือนักเดินเรือชาวโปรตุเกส แต่ชาวยุโรปที่สนใจไต้หวันอย่างจริงจังกลับเป็นชาวฮอลันดา ฮอลันดาให้ความสำคัญกับไต้หวันมาก เพราะเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญบนเส้นทางการค้าระหว่างจีน ญี่ปุ่น และสเปนซึ่งครอบครองฟิลิปปินส์อยู่ในขณะนั้น ฮอลันดาเข้ามาตั้งบริษัทดัตช์อินเดียตะวันออก บนเกาะไต้หวันในปี ค.ศ. 1624 เพื่อเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างจีน ญี่ปุ่น และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มิซซันนารีชาวฮอลันดาเป็นผู้ริเริ่มใช้ ภาษาเขียนบนเกาะไต้หวัน โดยการเขียนภาษาพื้นเมืองด้วยอักษรโรมัน และใช้พิมพ์คัมภีร์ไบเบิลเพื่อเผยแพร่ศาสนาคริสต์ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของสมัยประวัติศาสตร์ของไต้หวัน สเปนก็เป็นอีกชาติที่พยายามครอบครองไต้หวัน แต่ไม่สามารถทำได้มากนัก เพราะนอกจากจะถูกขัดขวางจากฮอลันดาแล้ว ยังถูกโจมตีโดยชนพื้นเมืองและล้มตายเพราะโรคภัยไข้เจ็บ สเปนจึงสามารถเข้ามาครอบครองตอนเหนือของเกาะไต้หวันได้เพียง 16 ปีเท่านั้น ในขณะที่ฮอลันดายึดครองอยู่ได้นานถึง 38 ปี และฮอลันดายังมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจของไต้หวัน จากการผลิตแบบยังชีพให้เป็นการผลิตเพื่อการค้า ฮอลันดาเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรด้วยการนำข้าวจากอินเดียมาเป็นแรงงานในภาคเกษตรแทนแรงงานคน และชักจูงให้ชาวจีนแผ่นดินใหญ่เข้ามาปลูกอ้อยในไต้หวัน เพื่อใช้ผลิตน้ำตาลเป็นสินค้าออก ชาวจีนซึ่งอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมากจึงมีบทบาทสำคัญที่ทำให้ฮอลันดาและชาวกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของไต้หวันต่อมา ฮอลันดาจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานเศรษฐกิจของไต้หวัน และเป็นผู้ชักจูงให้ชาวจีนแผ่นดินใหญ่อพยพมายังไต้หวัน และเกิดการผสมกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมจีนกับชนพื้นเมืองมากขึ้น²²

หลังจากขับไล่ฮอลันดาออกไปแล้ว ไต้หวันกลายเป็นส่วนหนึ่งของจีน และถูกยกให้ญี่ปุ่นในการเจรจาสนธิสัญญา Shimonoseki ในปี ค.ศ. 1895 เพื่อสงบศึกระหว่างทั้งสองประเทศ เมื่อเข้าครอบครองไต้หวันในช่วงแรก ญี่ปุ่นถูกต่อต้านอย่างรุนแรง แต่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ด้วยกำลังทหาร สามารถจัดตั้งรัฐบาลและกองกำลังตำรวจเพื่อรักษากฎหมายอย่างเข้มงวด ญี่ปุ่นพยายามใช้นโยบายที่อ่อนผ่อนตามในการปกครองไต้หวัน และจารีตต่างๆ ในวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองด้วย สาเหตุของความอ่อนอ่อนนี้ เกิดจากความต้องการที่จะผนวกไต้หวันเข้าเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิญี่ปุ่นอย่างถาวร เพื่อเป็นตลาดรองรับสินค้าจากญี่ปุ่น และเป็นพื้นที่รองรับประชากรที่แออัดบนเกาะ ญี่ปุ่นจึงเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมและสาธารณูปโภคพื้นฐานในไต้หวัน และอาศัยการมีรากฐานวัฒนธรรมเดียวกันระหว่างจีน ญี่ปุ่น และไต้หวันเป็น

²² ไต้หวัน” มาจากไหน? จากเกาะแห่งประมง-โจรสลัด สู่อุตสาหกรรม-ประชาธิปไตย. เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2564. เข้าถึงได้จาก

https://www.silpa-mag.com/history/article_48092

เครื่องมือสำคัญในการผนวกดินแดน ญี่ปุ่นพยายามครอบงำไต้หวัน และทำลายวัฒนธรรมพื้นเมือง ด้วยการออกกฎหมายควบคุม บังคับใช้หลักสูตรการศึกษาของญี่ปุ่น ประกาศห้ามใช้ภาษาท้องถิ่น และห้ามประกอบพิธีกรรม หรือประเพณีพื้นเมือง ผลคือชาวไต้หวันเริ่มปฏิเสธความเป็นตัวของตัวเอง ด้วยการเปลี่ยนชื่อเป็นภาษาญี่ปุ่น แต่งกายแบบญี่ปุ่น และกินอาหารญี่ปุ่น แต่ความพยายามครั้งนั้นก็ต้องสูญเปล่าเมื่อญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 และไต้หวันกลับมาอยู่ใต้การปกครองของจีนอีกครั้ง ถึงแม้ญี่ปุ่นจะไม่ประสบความสำเร็จในการยึดครองไต้หวัน และเปลี่ยนชาวไต้หวันให้กลายเป็นชาวญี่ปุ่น แต่การปกครองไต้หวันเป็นเวลา 50 ปี ก็ส่งผลให้ชาวไต้หวันปฏิเสธความเป็นจีน รัฐบาลก๊กมินตั๋งจึงต้องพยายามทำลายความคิดนิยมญี่ปุ่น และฟื้นฟูความเป็นจีนขึ้นในหมู่ชาวไต้หวันอีกครั้ง²³

1.3 การเมืองการปกครอง

ระหว่างปี 1945 – 1970 ถือเป็นช่วงเวลาที่การเมืองระหว่างประเทศส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์ ของไต้หวันเป็นอย่างมาก กล่าวคือหลังการล้มล้างราชวงศ์ชิงและสถาปนาสาธารณรัฐจีน (the Republic of China: ROC) เมื่อปี 1912 รัฐบาลพรรค KMT ถูกจัดตั้งขึ้นและมีศูนย์กลางอยู่ที่นานกิง และต้องย้ายไป ยังจุงกิงหรือฉงชิ่ง (Chongqing) ในปี 1938 หลังจากญี่ปุ่นได้รับชัยชนะในภาคตะวันออกของจีน

วันที่ 27 พฤศจิกายน 1943 ผู้นำสหรัฐคือประธานาธิบดีแฟรงคลิน รูสเวลต์ และผู้นำอังกฤษ คือ นายกรัฐมนตรี วินสตัน เชอร์ชิล ได้พบปะเป็นครั้งแรกกับผู้นำสาธารณรัฐจีน คือ เจียงไคเช็ค²⁴ หลังจากนั้น 5 เดือน จึงเกิดมติว่าไต้หวันจะต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของ KMT หากญี่ปุ่นยอมแพ้ในสงคราม ในช่วงกันยายนถึง ตุลาคม 1945 เจ้าหน้าที่และทหารของรัฐบาล KMT ได้เดินทางไปยังไต้หวัน สถาปนาอำนาจของจีนแผ่นดินใหญ่ขึ้น ซึ่งเป็นการกลับเข้ามามีอำนาจเหนือไต้หวันเป็นครั้งแรกในรอบ 50 ปี หลังราชวงศ์ชิงสูญเสียอำนาจปกครองเหนือไต้หวันไปตั้งแต่ปี 1895²⁵ เจียงไคเช็คเดินทางเยือนไต้หวันครั้งแรกเมื่อตุลาคม 1946 และมีการแต่งตั้งนายพลเฉิน ยี่ (Chen Yi) รับตำแหน่งผู้ว่าราชการไต้หวันคนแรก นายพลเฉินได้ประกาศว่าชาวไต้หวันจะไม่ได้รับสิทธิให้อยู่ภายใต้ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐจีนฉบับใหม่ที่ประกาศใช้ในปี 1947 แต่จะตกอยู่ใน “การพิทักษ์ของ KMT” (KMT tutelage)

ภายใต้การปกครองของนายพลเฉิน ได้เกิดการปราบปรามผู้ชุมนุมอย่างรุนแรงใน “เหตุการณ์ 2-28” ซึ่งเกิดขึ้นในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 1947 หลังจากประชาชนไม่พอใจที่เจ้าหน้าที่ตำรวจทุบตีผู้หญิงรายหนึ่งที่ขายของบนทางเท้า การปราบปรามประชาชนในเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้มีผู้เสียชีวิต ราว 30,000 คน ซึ่งสะท้อน

²³ ไต้หวัน” มาจากไหน? จากเกาะแหล่งประมง-โจรสลัด สู่อุตสาหกรรม-ประชาธิปไตย. เข้าถึงเมื่อ 4 มีนาคม 2564. เข้าถึงได้จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_48092

²⁴ Metzler, J. Taiwan's transformation: 1895 to the present. 2017. 21

²⁵ Davison, G. M. A short history of Taiwan: the case for independence. 2546. 75

ถึงการปกครองที่โหดร้ายของรัฐบาล KMT²⁶ หลังจากเจียงไคเช็คให้อพยพชาวจีนมากกว่า 1 ล้านคนเข้าสู่ไต้หวันในปี 1949 ยิ่งเห็นได้ชัดว่าชาวไต้หวันต้องตกอยู่ในสถานะพลเมืองชั้นสองอย่างชัดเจน เพราะ KMT ปฏิบัติอย่างนักล่าอาณานิคมด้วยการเข้ามาใช้อำนาจปกครองและยึดกุมอำนาจทางเศรษฐกิจ ตลอดจนนำเอาวัฒนธรรมจีนมาใช้และดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเต็มที่ รวมทั้งได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกที่มีผลต่อเนื่องยาวนานจนถึงปี 1987

อย่างไรก็ตาม ในทางการเมืองระหว่างประเทศถือว่ารัฐบาล KMT ที่พลัดถิ่นอยู่ในไต้หวันยังคงเป็นผู้แทนของจีนในองค์การสหประชาชาติมาจนถึงปี 1971²⁷ เจียงไคเช็คได้ลาออกจากตำแหน่งประธานของ KMT ก่อนจะหลบหนีจากจีนแผ่นดินใหญ่ในปี 1949 แต่ได้ฟื้นฟูสถานะผู้นำในพรรคขึ้นมาหลังจากมาถึงไต้หวัน โดยสั่งการให้มีปฏิบัติการทางทหารโจมตีเป้าหมายต่างๆ ในจีนรวมทั้งใช้เครื่องบินรบโจมตีทางอากาศที่เซี่ยงไฮ้

เมื่อ 25 มกราคม และ 6 กุมภาพันธ์ 1950 การโจมตีเป้าหมายที่โรงไฟฟ้าและกิจการน้ำมันของบริษัทอเมริกัน ซึ่งสร้างความเสียหายอย่างหนัก และมีผู้บาดเจ็บนับพันคน ถือเป็นปฏิบัติการที่ทำลายรัฐบาลใหม่ของ CCP ที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นโดยตรง โดยทางการจีนเชื่อว่าปฏิบัติการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐด้วย แต่ปฏิบัติการทางทหารหลายครั้งก็มีเป้าหมายอื่นรวมทั้งเรือพาณิชย์ของชาติตะวันตก เช่น อังกฤษ โปแลนด์ ที่อาจติดต่อกับรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์จีน²⁸

ในช่วงธันวาคม 1954 มีการทำสนธิสัญญาป้องกันร่วมกัน (Mutual Defense Treaty) ระหว่างไต้หวันและสหรัฐต่อมาในเดือนมกราคม 1955 จากผลของสนธิสัญญา รัฐสภาสหรัฐได้ผ่านมติแก้ไขปัญหาไต้หวันหรือ “Formosa Resolution” ที่ให้อำนาจแก่ประธานาธิบดีมีอำนาจสั่งการให้กองทัพสหรัฐปฏิบัติการทางทหารเพื่อรักษาความมั่นคงและป้องกันหมู่เกาะไต้หวัน (Formosa) และหมู่เกาะเผิงหู ให้พ้นจากการโจมตีทางทหารได้²⁹ จะเห็นได้ว่าแรงผลักดันที่ทำให้ประธานาธิบดีดไวต์ ดี. ไอเซนฮาวร์ (Dwight D. Eisenhower) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ จอห์น ฟอสเตอร์ ดัลเลส (John Foster Dulles) ตัดสินใจให้การสนับสนุนทางการทหารแก่รัฐบาลของเจียงไคเช็คเพิ่มมากขึ้น เกิดจากการตีความว่าสหรัฐกำลังเผชิญกับภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ที่สนับสนุนโดยสหภาพโซเวียต และชาวสหรัฐเองก็ให้การสนับสนุนเพราะอ่อนไหวกับปัญหาดังกล่าวเช่นกัน³⁰ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับจีน อาจมองได้จากวิกฤติช่องแคบไต้หวันที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ (ครั้งแรกระหว่างปี 1954–1955 และครั้งที่สองในปี 1958) ซึ่งจีนมีนโยบายอย่างชัดเจนว่าจะ “ปลดปล่อยไต้หวัน” และหมู่เกาะต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเผิงหู จินเหมิน และหม่าจู โดย

²⁶ Cole, B. D. *Taiwan's Security: History and prospects*. 2006. 16

²⁷ Danielsen, M. *On the road to a common Taiwan identity*. 2012. 139

²⁸ Cha, V. *Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia*. 2016. 70

²⁹ Cole, B. D. *Taiwan's Security: History and prospects*. 2006. 85

³⁰ Cole, B. D. *Taiwan's Security: History and prospects*. 2006. 22

ประธาน CCP คือ เหมาเจ๋อตุง มีคำสั่งให้เตรียมการโจมตีหมู่เกาะต่างๆ ของไต้หวันในช่วงกันยายน 1954 ซึ่งคำสั่งดังกล่าวมีผล 12 วัน แต่กลับไม่เกิดการรุกรานไต้หวันแต่อย่างใด เหตุผลหนึ่งที่เหมาเจ๋อตุงได้ให้ไว้คือการโจมตีหมู่เกาะจินเหมิน และหม่าจู เพื่อจะหยุดยั้งการทำสนธิสัญญาระหว่างสหรัฐกับไต้หวัน แต่ทำที่ดังกล่าวยังทำให้ทั้งสอง ประเทศเร่งทำสนธิสัญญาป้องกันร่วมกัน (Mutual Defense Treaty) ในช่วงธันวาคม 1954³¹

สนธิสัญญาดังกล่าวเป็นผลดีแก่ไต้หวันอย่างมากในช่วงปี 1954 – 1955 ที่เกิดวิกฤติช่องแคบไต้หวันครั้งแรก วิกฤติช่องแคบไต้หวันครั้งต่อมาเกิดขึ้นเมื่อเหมาเจ๋อตุงได้ใช้ท่าที่แข็งกร้าวอีกครั้งเมื่อช่วงสิงหาคม 1958 มีผลทำให้เกิดวิกฤติจนถึงวันที่ 1 มกราคม 1959 ฝ่ายจีนได้เตรียมกำลังจากกองทัพปลดปล่อยประชาชนจำนวนมากกว่า 400,000 นาย เพื่อโจมตีเป้าหมายในหมู่เกาะจินเหมิน และหม่าจู มีการวิเคราะห์ว่าการที่รัฐบาลปักกิ่งสร้างวิกฤติช่องแคบไต้หวันครั้งที่สองเกิดจากหลายสาเหตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความไม่พอใจต่อบทบาทของสหรัฐ ในความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย เช่น สงคราม เวียดนาม การต่อสู้ของขบวนการซ้ายกับรัฐบาลต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการก่อความไม่สงบในธิเบต รวมทั้งการที่สหรัฐเข้าไปเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในตะวันออกกลางในกรณีเลบานอน ในช่วงฤดูร้อนปี 1958 อาจทำให้รัฐบาลปักกิ่งคาดการณ์ได้ว่ารัฐบาลวอชิงตันจะเลิกละสถานการณ์ในไต้หวันด้วยก็ได้ นอกจากสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันและมติรัฐสภาสหรัฐเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาไต้หวันแล้ว นโยบายต่อจีนของเจียงไคเช็คส่งผลอย่างมากต่อวิกฤติช่องแคบไต้หวัน³²

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่เจียงไคเช็คมีนโยบายใช้กำลังทหารเพื่อกลับไปยึดอำนาจบนแผ่นดินใหญ่ในช่วงกลางทศวรรษ 1950 เจียงไคเช็ค ไม่ยินยอมถอนกำลังทหารจำนวนมากกว่า 86,000 นาย ออกจากหมู่เกาะจินเหมิน และหม่าจู ตามคำเตือนของจีน แคมป์ยังเสริมกำลังทหารเข้าไปอีกมากกว่า 23,000 นาย นับรวมกันถึงหนึ่งในสามของกำลังทหารในกองทัพไต้หวัน นอกจากนี้ ไต้หวันยังคงใช้ปฏิบัติการทางทหารโจมตีเป้าหมายในแผ่นดินใหญ่เป็นระยะ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือฝ่ายก่อความไม่สงบในธิเบต และสนับสนุนกองกำลังของ KMT ในภาคเหนือของเมียนมาและไทย³³

ในช่วงเวลานี้ การที่เจียงไคเช็คหนีภัยร่นมาอยู่ที่ไต้หวันได้ส่งผลให้เกิดอัตลักษณ์ขึ้นใหม่ที่เชิดชูชาตินิยมความเป็นจีน (Chinese nationalism) และอัตลักษณ์นี้ยิ่งเข้มแข็งมากขึ้นเมื่อผู้อพยพจำนวนมากจากจีนแผ่นดินใหญ่เข้ามาสู่ไต้หวันในปี 1949 ทั้งนี้ก่อนการเข้ามาของเจียงไคเช็ค ไต้หวันมีอัตลักษณ์ความเป็นไต้หวัน (Taiwanese identity) อยู่ก่อนแล้ว

³¹ Davison, G. M. A short history of Taiwan: the case for independence. 2546. 75

³² รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล. การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของไต้หวันและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ค.ศ. 1988-2018). . เว็บไซต์: https://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS01/PDF03/157_20200806.pdf

³³ Cole, B. D. Taiwan's Security: History and prospects. 2006. 23

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและไต้หวันในยุคประธานาธิบดีหลี่เต็งฮุย

ความเลวร้ายที่รัฐบาลจีนคณะชาติทำกับชาวไต้หวันท้องถิ่น ทำให้ เจียง ไคเชก จนถึงสมัยของ เจียง จิงกั๋ว ลูกชาย ต้องใช้อำนาจเผด็จการป้องกันการต่อต้านของชาวไต้หวันเรื่อยมา จนกระทั่ง หลี่ เต็งฮุย ชาวไต้หวันท้องถิ่นได้ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดี สถานการณ์การเมืองในไต้หวันจึงเปลี่ยนไป

หลี่เต็งฮุย ประธานาธิบดีคนใหม่เป็นผู้นำคนแรกที่เกิดบนเกาะไต้หวัน และสืบเชื้อสายโดยตรงมาจากผู้มีถิ่นฐานดั้งเดิมบนเกาะไต้หวัน หลี่เต็งฮุยมีประวัติการศึกษาที่น่าสนใจ เขาเป็นนักเรียนไต้หวันจำนวนไม่กี่คนที่มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยโตเกียวของญี่ปุ่นในปี 2485 แต่ผลของสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้เขาต้องกลับมาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยแห่งชาติไต้หวัน จนจบปริญญาตรีในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร และได้มีโอกาสศึกษาต่อสาขาเดิมในมหาวิทยาลัยไอโอวาและมหาวิทยาลัยคอร์เนล จนได้รับปริญญาโทและเอกตามลำดับ ผลอันนี้เองที่ทำให้นายหลี่เต็งฮุยมีความสามารถในการใช้ได้ทั้งภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษได้ดี³⁴

ประธานาธิบดีหลี่เต็งฮุยได้แสดงท่าทีชัดเจนที่จะดำเนินการตามแผนการปฏิรูปทางการเมืองของประธานาธิบดีเจียงจิงกั๋ว ปัญหาใหญ่ในโครงสร้างการเมืองไต้หวันก็คือ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่ต้องการก้าวไปข้างหน้ากับความจริงกับกลุ่มก๊กมินตั๋ง (KMT) ที่มีอำนาจมาถึง 39 ปีและยังยึดติดอยู่กับการจะกลับไปครองจีนทั้งหมดอีกครั้ง แต่กลุ่มก๊กมินตั๋งก็ลดอำนาจลงเรื่อยๆ จนกระทั่งรัฐบาลไต้หวันในปัจจุบันมีรัฐมนตรีถึง 18 คนใน 38 คนที่เป็นผู้เกิดบนเกาะไต้หวัน แนวโน้มเช่นนี้ในที่สุดจะนำไปสู่การประกาศอิสรภาพจากจีนแผ่นดินใหญ่³⁵

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและไต้หวันหลังสงครามเย็น

นับตั้งแต่จีนและไต้หวันได้แบ่งแยกกันในปี ค.ศ. 1949 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์ระหว่างนกับไต้หวันในระหว่างสงครามเย็น จึงเป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบของความขัดแย้งเป็นส่วนใหญ่ โดยแบ่งความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวันในมิติต่างๆ ดังนี้ คือ

2.3.1 ความสัมพันธ์ด้านการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวันในด้านการเมือง ยังคงเป็นความขัดแย้งที่ต่อเนื่องมาจากสงครามกลางเมืองในประเทศจีน ที่แบ่งแยกจีนออกเป็น 2 ฝ่าย โดยนโยบายหลักของจีนต่อไต้หวัน คือ การรวมชาติหรือการนำไต้หวันกลับมาเป็นของจีน ประกอบกับจีนได้มีการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศเนื่องจากนโยบาย

³⁴ เสาวภาคย์ ชินะวานิช. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ จีน ฮองกง ไต้หวัน และไทย. 12-14

³⁵ รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล. การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของไต้หวันและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ค.ศ. 1988-2018), 17-24. เว็บไซต์: https://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS01/PDF03/157_20200806.pdf.

การปฏิรูปทางเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดดไกลของประธานาธิบดี เหมาเจ๋อตง ระหว่างปี ค.ศ. 1959 - 1966 โดยมีเป้าหมายในการสร้างความเท่าเทียมกันในทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ประชาชนต่างมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง กลไกของรัฐจะมีบทบาทเพียงให้บริการแก่ชุมชน เพื่อสร้างสังคมที่พึ่งตนเองมากกว่า อาศัยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในทางสังคมเป็นการเสียดสีเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ส่งเสริมความคิดริเริ่มและคิดค้นวิทยาการในหมู่ชาวจีนด้วยกัน แต่การดำเนินนโยบายดังกล่าวไม่ประสบผลสำเร็จ ส่งผลให้จีนต้องสูญเสียโอกาสในการพัฒนาประเทศ เศรษฐกิจของจีนตกต่ำอย่างต่อเนื่องมาตลอด และในปี ค.ศ. 1966 การนำการปฏิวัติวัฒนธรรม (Culture Revolution) เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหายภายในประเทศ โดยได้มีการปลุกระดมมวลชนด้านอุดมการณ์มากกว่าเดิม³⁶

การนำกองทัพแดง (Red Guard) ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ และต่อต้านแนวคิดที่จะใช้ระบบเสรีนิยมมาใช้ในการแก้ไขปัญห เศรษฐกิจ ปัญหาความวุ่นวายภายในประเทศดังกล่าว ทำให้จีนได้มุ่งแก้ไขปัญหายภายใน และทำให้จีนได้มีการดำเนินความสัมพันธ์ต่อประเทศภายนอกและไต้หวัน

ดังนั้น เมื่อเติ้งเสี่ยวผิงเป็นผู้นำ ได้พยายามแก้ไขปัญห เศรษฐกิจที่มีผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจตามแบบนโยบายก้าวกระโดดไกล เติ้งเสี่ยวผิงได้กำหนดนโยบายสี่ทันสมัย (Four Modernization) คือ การพัฒนาด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้มีความทันสมัย โดยใช้การเปิดประเทศ (Open Policy) เพื่อให้จีนได้มีโอกาสได้รับการลงทุนการค้าและการพัฒนาวิทยาการ เทคโนโลยีต่างๆ จากประเทศภายนอก และนำการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมมาประยุกต์ใช้กับสังคมนิยม เรียกว่า "การพัฒนาตามลักษณะเฉพาะของสังคมจีน" ส่งผลให้จีนมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นในเวลาต่อมา³⁷

ในการดำเนินความสัมพันธ์กับไต้หวัน เติ้งเสี่ยวผิงกำหนดนโยบายการรวมชาติโดยสันติ เพื่อใช้แก้ไข ปัญหาความขัดแย้งกับไต้หวัน โดยเสนอแนวทางหนึ่งประเทศ สองระบบ (One Country, Two Systems) เพื่อเป็นแนวทางการรวมชาติกับไต้หวัน ระบบหนึ่งประเทศ สองระบบ เป็นการเสนอให้ไต้หวันมีการปกครองที่เป็นอิสระ แต่อยู่ในการปกครองโดยรวมจากจีน และไต้หวันจะเป็นเขตบริหารพิเศษ (Special Administrative Region) มีอำนาจในการปกครองตนเองได้ในระดับหนึ่ง ต่อมาในเดือนมกราคม ค.ศ. 1979 จีนเสนอการแลกเปลี่ยน 3 ช่องทางกับไต้หวันคือ ด้านไปรษณีย์ การค้า และการเดินเรือและทางอากาศ รวมทั้งเสนอยกเลิกการใช้ถ้อยคำที่กล่าวถึงไต้หวันว่า "จีนจะปลดปล่อยไต้หวัน" แต่ไต้หวันถือว่า การยกเลิกดังกล่าว มิได้สะท้อนความจริงใจจากจีน เพราะในขณะเดียวกัน จีนยังไม่ยอมให้หลักประกันต่อไต้หวันที่จะไม่ใช้กำลังทางทหาร³⁸

³⁶ รุ่งทิพย์ จันทร์ธนะกุล. การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของไต้หวันและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ค.ศ. 1988-2018), 20-22. เว็บไซต์: https://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS01/PDF03/157_20200806.pdf.

³⁷ Zhoujiarong. ประวัติศาสตร์จีน, นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, 2549, แปลโดยวิไล ลิ้มถาวรานันต์และคณะ. 187

³⁸ วิเชียร อินทะสี. นโยบายการรวมประเทศของจีนและไต้หวัน.

ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1981 ไต้หวันได้มีการเคลื่อนไหวต่อการเสนอการรวมประเทศกับจีนบนหลัก "ไตรราษฎร์" ของดร.ซุนยัตเซ็น อันได้แก่ หลักการชาตินิยม ประชาธิปไตย และสวัสดิการสังคม และในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน ไต้หวันได้ปฏิเสธข้อเสนองของจีนเพื่อเปิดการหารือในระดับพรรค พรรคคอมมิวนิสต์ของจีนกับพรรคก๊กมินตั๋งของไต้หวัน และปฏิเสธแนวความคิดของจีนที่ให้รวมไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของจีน ในฐานะเขตบริหารพิเศษ (Special Administration Region) และสามารถปกครองตนเองได้ระดับหนึ่งเช่นเดียวกับฮ่องกง³⁹

ไต้หวันภายใต้การนำของประธานาธิบดี เจียงจิงกั๋ว ซึ่งเป็นบุตรชายของประธานาธิบดีเจียงไคเช็ค ได้ใช้การเผชิญหน้าอย่างสันติและหลีกเลี่ยงการติดต่อกับจีน ในทางตรงข้ามเจียงจิงกั๋วได้อนุญาตให้ชาวไต้หวันเดินทางไปเยี่ยมญาติในจีนแผ่นดินใหญ่ได้ และทำให้เกิดความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างจีนกับไต้หวัน

ในเวลาต่อมาในปี ค.ศ. 1983 จีนได้เสนอให้ไต้หวันสามารถปกครองตนเองได้ระดับหนึ่ง และจะรับรองสถานะของไต้หวันต่อไปอีก 100 ปี หากยอมรวมประเทศ แต่ไต้หวันก็ยังคงปฏิเสธต่อการเสนอนโยบายดังกล่าวของจีน ด้วยเหตุผลของสถานะของไต้หวันที่เป็นเอกเทศและไม่ได้อยู่ภายใต้การปกครองของจีน ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1986 เนื่องจากปัญหานักบินไต้หวันขับเครื่องบินไปลี้ภัยในจีน ไต้หวันจำเป็นต้องติดต่อกับจีนอย่างเป็นทางการครั้งแรกโดยตรงกับจีนครั้งแรก⁴⁰

ตลอดเวลาไต้หวันภายใต้การปกครองของประธานาธิบดีเจียงไคเช็ค และประธานาธิบดีเจียงจิงกั๋ว ไต้หวันยึดหลักการ 3 ไม่ ต่อจีนมาตลอด ไต้หวันจึงปฏิเสธการติดต่อกับจีนหรือการมีปฏิสัมพันธ์ใดๆ ทั้งสิ้นกับจีน ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวันในช่วงสงครามเย็น จีนพยายามใช้กำลังเข้ามาแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง แต่สหรัฐอเมริกาเข้าช่วยเหลือไต้หวันในการป้องกันการคุกคามจากจีน แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงผู้อำนวยการเมืองระหว่างประเทศมหาอำนาจสามฝ่าย คือ สหรัฐอเมริกา จีน สหภาพโซเวียต ส่งผลกระทบต่อสถานะทางการเมืองระหว่างประเทศของทั้งจีนและไต้หวัน โดยจีนได้รับการยอมรับและไต้หวันกลับถูกโดดเดี่ยวทางทูต แต่อย่างไรก็ตาม สหรัฐก็ยังคงบทบาทในการดูแลไต้หวันต่อไป แม้ว่าจะลดระดับความสำคัญของนโยบายลง แต่ในทางปฏิบัติ ไต้หวันก็ยังคงเป็นประเทศพันธมิตรที่ใกล้ชิดต่อสหรัฐอยู่ต่อไป ในความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวัน จีนพยายามเสนอการรวมชาติอย่างสันติ เนื่องจากจีนคอมมิวนิสต์ได้พยายามนำไต้หวันกลับคืนมาเป็นของจีน และการเลือกใช้กำลังในการนำไต้หวันกลับมา จีนต้องเผชิญหน้ากับสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับไต้หวัน แม้ว่าจีนกับสหรัฐอเมริกามีการปรับความสัมพันธ์ระหว่างกัน ภายใต้นโยบายจีนเดียวแล้วก็ตาม⁴¹

³⁹ ศิริพร ดาบเพชร. ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่, (ภาควิชาประวัติศาสตร์; คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), 120

⁴⁰ Zhoujiarong. ประวัติศาสตร์จีน, นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, 2549, แปลโดยวิไล ลิ้มถาวรานันต์และคณะ. 89

⁴¹ รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล. การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของไต้หวันและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ค.ศ. 1988-2018), 20-22. เว็บไซต์: https://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS01/PDF03/157_20200806.pdf.

ต่อมาในปี ค.ศ. 1989 การเกิดวิกฤตการณ์จตุรัสเทียนอันเหมิน ทำให้จีนต้องประสบปัญหาในการพยายามฟื้นฟูภาพพจน์ที่สูญเสียไป เนื่องจากจีนได้ใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามการชุมนุมประท้วงของประชาชนและนักศึกษา สำหรับบทบาทของไต้หวันต่อเหตุการณ์จตุรัสเทียนอันเหมินนั้น ไต้หวันได้ประนามการกระทำของรัฐบาลจีนอย่างรุนแรง และได้ฉวยโอกาสฟื้นฟูฐานะทางการเมืองระหว่างประเทศของตน โดยมีประเทศไต้หวัน ไลบีเรีย เกรนาดา และเบลิซ ซึ่งเคยเปลี่ยนไปรับรองรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ ได้หันกลับมารับรองรัฐบาลของไต้หวันอีกครั้งหนึ่ง (ประเทศทั้งสามได้รับความช่วยเหลือจากไต้หวัน 200,10 และ 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐตามลำดับ) ทำให้จีนได้ประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตต่อประเทศเหล่านั้น⁴²

สิ้นปี ค.ศ. 1989 สาธารณรัฐประชาชนจีน มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับนานาประเทศ รวม 136 ประเทศ ส่วนประเทศที่รับรองรัฐบาลจีนไต้หวันได้เพิ่มเป็น 26 ประเทศ

วิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน เป็นเหตุการณ์สำคัญที่มีผลกระทบต่อสถานะทางการเมืองของจีนอย่างมากในประเด็นการใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้จีนต้องประสบปัญหาการกดดันทางเศรษฐกิจจากสหรัฐอเมริกา หรือประเทศอื่นๆ ดังนั้นภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว จีนจึงพยายามกู้สถานะทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการใช้วิธีการทางสันติ ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่อประเทศอื่นๆ ในเวลาต่อมา⁴³

2.3.2 ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวันในด้านเศรษฐกิจ ในช่วงแรกยังไม่มีเป็นรูปธรรมเด่นชัด เนื่องจากการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวัน เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำของไต้หวันจากประธานาธิบดีเจียงไคเช็คเป็นประธานาธิบดีเจียงจิงกั๋ว ก็ได้มีการประกาศยกเลิกข้อห้ามคนไต้หวันเยือนจีนที่ประกาศใช้มาตั้งแต่ค.ศ. 1949 โดยอ้างหลักมนุษยธรรมที่จะให้ประชาชนจีนในไต้หวันได้กลับไปเยี่ยมครอบครัว หรือญาติพี่น้อง ที่อยู่ที่จีนแผ่นดินใหญ่ แต่ข้าราชการพลเรือนและทหารยังคงถูกห้ามต่อไป โดยประธานาธิบดีเจียงจิงกั๋ว ได้ประกาศยกเลิกกฎดังกล่าวก่อนที่จะถึงแก่อสัญกรรมในปี ค.ศ. 1988 การติดต่อในระดับประชาชนต่อประชาชน ทำให้เกิดการติดต่อทางการค้าการลงทุน ทำให้จีนและไต้หวันเริ่มต้นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวันในทางการเมือง มักแสดงท่าทีแข็งกร้าวต่อกัน แต่ในทางการค้าแล้ว ไต้หวันได้เข้าไปลงทุนในธุรกิจการค้าและตั้งโรงงานทั้งในปักกิ่งและมณฑลชายฝั่งทะเลภาคใต้ โดยเฉพาะมณฑลฝูเจี้ยน ซึ่งอยู่ใกล้กับไต้หวันมากที่สุด ไต้หวันเริ่มเข้าไปลงทุนในจีนตั้งแต่ปีพ.ศ. 2531 เนื่องจากจีนเสนอเงื่อนไขพิเศษสำหรับการลงทุนของไต้หวัน เช่น การยกเว้นภาษี การโอนย้ายหุ้นและการรับมรดก เป็นต้น การลงทุนส่วนใหญ่เป็นการลงทุนร่วมกับจีนในธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง เช่น โรงงานผลิตรองเท้า เสื้อผ้า

⁴² Zhoujiarong. ประวัติศาสตร์จีน, นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, 2549, แปลโดยวิไล ลิมถาวรานันต์และคณะ, 218

⁴³ เขียน ธีระวิทย์. นโยบายต่างประเทศจีน. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2541.

พลาสติก รวมทั้งการลงทุนด้านการเกษตร และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การลงทุนของไต้หวันในจีนได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนไต้หวันเป็นอันดับที่ 2 รองจากฮ่องกงหรือคิดเป็นร้อยละ 10 ของการลงทุนรวม

ถึงแม้ประเทศไต้หวันกับจีนยังไม่ได้เปิดความสัมพันธ์ทางการค้าโดยตรงระหว่างกันก็ตาม แต่ก็มี การติดต่อค้าขายกันทางอ้อมโดยผ่านประเทศที่ 3 คือฮ่องกง ซึ่งเป็นผลให้ไต้หวันเป็นคู่ค้ารายใหญ่อันดับ 2 ของจีน รองจากฮ่องกงในปี 2538 มูลค่าการค้า 20,990 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สูงขึ้นจากปี 2537 ถึง 4,480 ล้านดอลลาร์สหรัฐหรือร้อยละ 27 ของมูลค่า 16.510 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเป็นส่วนเกินร้อยละ 10 ของมูลค่าการค้ารวมของไต้หวัน สำหรับทางด้าน การส่งออกมูลค่าการค้าส่งออกของไต้หวันไปจีนผ่านประเทศที่สาม ขยายตัวประมาณร้อยละ 22 เป็น 17,900 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2538 เทียบกับยอดส่งออก 14,650 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2537 ส่วนการนำเข้าสินค้าจากจีนผ่านประเทศที่สามเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 66 เป็นมูลค่า 3,090 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2538 เทียบกับยอดนำเข้า 1,860 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2537 ส่งผลให้ไต้หวันเป็นฝ่ายเกินดุลการค้ากับจีน 14,810 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 16 จากยอดเกินดุล 12,790 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2537⁴⁴

ดังนั้น ถึงทางด้าน การเมืองฮ่องกงจะต้องอยู่ใต้การปกครองของจีนหลังจากปี 2540 ก็ตาม แต่สายสัมพันธ์ทางด้าน การค้าของทั้งสามประเทศก็ยังดำเนินต่อไปตามกลไกแห่งการค้าที่ไร้พรมแดน

2.3.3 ความสัมพันธ์ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ในระหว่างสงครามเย็น ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวันจะเน้นหนักในเรื่องของความขัดแย้งทางด้าน การเมืองเป็นส่วนใหญ่ ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของจีนกับไต้หวันไม่เด่นชัด แต่เนื่องจาก ประชากรและสภาพสังคมส่วนใหญ่ของทั้งสองประเทศเป็นชาวจีน ทำให้มีสภาพสังคมและวัฒนธรรมไม่แตกต่างกันนัก ในช่วงท้ายของสงครามเย็นเมื่อไต้หวันมีการประกาศยกเลิกข้อห้ามการเดินทางไปเยือนจีน ประชาชนไต้หวันได้เดินทางไปยังจีนแผ่นดินใหญ่เพื่อเยี่ยมญาติ และได้แลกเปลี่ยนข้อมูลสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนการใช้ภาษาในการสื่อสารเป็นภาษาเดียวกัน ส่งผลให้การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นไปได้ด้วยดีด้วยความผูกพันทางด้าน ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมที่มีที่มาอย่างเดียวกัน ทำให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี⁴⁵

2.4 นโยบายจีนเดียว

ในทัศนะของจีน นโยบายจีนเดียวเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของความสัมพันธ์ ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ เพราะด้วยการยอมรับของรัฐบาลสหรัฐฯ ในนโยบายจีนเดียว จึงทำให้รัฐบาลจีนตกลงเริ่มต้นสถาปนาความสัมพันธ์

⁴⁴ เสาวภาคย์ ชินะวานิช. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ จีน ฮ่องกง ไต้หวัน และไทย.

⁴⁵ Davison, G. M. A short history of Taiwan: the case for independence. 2546. 90

กับสหรัฐฯ เป็นครั้งแรกเมื่อปี 2522 และตลอดห้วง 38 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลจีนยืนยันทันทีโดยตลอดถึงความจำเป็นของนโยบายจีนเดียวต่อความสัมพันธ์ทวิภาคีจีน-สหรัฐฯ ล่าสุดเมื่อมกราคม 2560 กระทรวงการต่างประเทศจีนชี้แจงเกี่ยวกับความสำคัญของนโยบายจีนเดียว ดังนี้ “คำถาวร ไต้หวันเป็นประเด็นอธิปไตยและบูรณภาพทางดินแดนของจีน อีกทั้งเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์หลักของเรา” และ “การยึดมั่นในหลักการจีนเดียวเป็นรากฐานทางการเมืองของการพัฒนาความสัมพันธ์จีน-สหรัฐฯ หากรากฐานนี้ถูกสั่นคลอนและทำให้อ่อนแอลง จะทำให้ทั้งสองประเทศไม่มีหนทางที่จะขยายความสัมพันธ์และความร่วมมือในสาขาที่สำคัญอย่างสมบูรณ์และมั่นคง” ด้วยเหตุนี้ หากรัฐบาลสหรัฐฯ ประกาศไม่ยึดมั่นในนโยบายจีนเดียว เชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศจะต้องประสบกับภาวะชะงักงันเป็นอย่างมาก และหากไม่ได้รับการจัดการแก้ไขอย่างเหมาะสม ความเสียหายอาจรุนแรงถึงขั้นการยุติความสัมพันธ์⁴⁶

รัฐบาลจีนมีจุดยืนว่า ไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของจีน และไม่อาจแบ่งแยกจากจีนได้เพราะถือเป็นบูรณภาพแห่งดินแดนของจีน โดยจีนมีนโยบายพื้นฐานในการแก้ไขความขัดแย้งกับไต้หวันอย่างสันติ กระนั้นก็ไม่เคยประกาศยกเลิกการอ้างสิทธิ์ในการใช้กำลังทหาร (Use of Force) ต่อไต้หวัน กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนพยายามเสริมสร้างขีดความสามารถทางการรบ เพื่อเตรียมความพร้อมหากเกิดสงครามกับไต้หวัน และยังเพื่อเป็นการป้องปรามไม่ให้ไต้หวันประกาศเอกราชจากจีน ซึ่งเมื่อ 14 มีนาคม 2548 ทางการเงินออกกฎหมายต่อต้านการแบ่งแยกประเทศ (Anti-Secession Law) ระบุถึงเงื่อนไข 3 ประการ ที่จะทำให้ความชอบธรรมแก่จีนในการใช้มาตรการที่ไม่ใช่สันติและมาตรการอื่นที่จำเป็นเพื่อปกป้องอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของจีนได้แก่

1. กองกำลังทหารของไต้หวันทำการแยกดินแดนออกจากจีน
2. เกิดเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลให้ไต้หวันแยกดินแดนออกจากจีน
3. ความเป็นไปได้ในการรวมชาติโดยสันติสิ้นสุดลงอย่างสิ้นเชิง⁴⁷

ต่อมา เมื่อต้นกุมภาพันธ์ 2560 ภายหลังจากนาย Donald Trump เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ปรากฏข่าวสารว่า ทางการเงินจะแก้ไขกฎหมายต่อต้านการแยก ประเทศโดยเพิ่มเงื่อนไขในการใช้กำลังกับไต้หวัน นอกเหนือจากการที่จีนพยายามใช้เครื่องมือทางกฎหมาย ในการสร้างความชอบธรรมสำหรับการใช้กำลังกับไต้หวัน การกระทำของจีนยังเพิ่มความแข็งแกร่งมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่จีนไม่เพียงประณามการขายยุทโธปกรณ์ของสหรัฐฯ ให้แก่ไต้หวัน เมื่อ ปี 2553 แต่จีนยังดำเนินการคว่ำบาตรบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการขายยุทโธปกรณ์ดังกล่าวด้วย กล่าวได้ว่า ท่าทีของรัฐบาลจีนต่อไต้หวัน ดูเหมือนเพิ่มความแข็งแกร่งขึ้นตามลำดับ โดยเป้าหมายสำคัญคือ การลดอิทธิพลของสหรัฐฯ ที่มีต่อไต้หวัน ซึ่งอาจมีความเป็นไปได้ว่า ความ

⁴⁶ ประวีณา กลิ่นศรีสุข. นโยบายจีนเดียว (One-China Policy) ในความสัมพันธ์จีน-สหรัฐฯ. กรมข่าวทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย. 7. เว็บไซต์ <https://www.nia.go.th/FILEROOM/CABFRM01/DRAWER01/GENERAL/DATA0037/00037911.PDF>. (สืบค้นข้อมูล: 4 มีนาคม 2564).

⁴⁷ ชาญชัย คุ่มปัญญา. นโยบายจีนเดียว-one-china-policy-อดีต-ปัจจุบันและอนาคต. เข้าถึงเมื่อ 4 มีนาคม 2564. เข้าถึงได้จาก <http://chanchaiworldvision.40480.html>

มั่นใจของจีนในการแสดงออกถึงจุดยืนต่อไต้หวันและสหรัฐฯ รวมถึงภัยคุกคาม ทางทหารของจีนต่อไต้หวัน ที่เพิ่มมากขึ้น อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของจีนที่เพิ่มสูงขึ้น⁴⁸

ด้านความสัมพันธ์จีน-ไต้หวันตกต่ำลงอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ไช่อิงเหวิน หัวหน้าพรรค Democratic Progressive Party (DPP) ชนะการเลือกตั้งผู้นำไต้หวัน เมื่อ 16 มกราคม 2559 เนื่องจากนางสาว Tsai ไม่เคยให้การยอมรับ (ขณะเดียวกันก็ไม่เคยปฏิเสธ) “ฉันทามติ 1992” (1992 Consensus) ซึ่งมีสาระสำคัญคือ การยอมรับหลักการจีนเดียว (One China Principle) ต่างกับนาย Ma Ying-jeou ผู้นำไต้หวันจากพรรคก๊กมินตั๋ง รัฐบาลจีนยุติช่องทางการติดต่ออย่างเป็นทางการกับฝ่ายบริหารไต้หวันและยังกดดันฝ่ายบริหารไต้หวันทั้งทางเศรษฐกิจ การเมืองและการทูต โดยด้านมาตรการด้านเศรษฐกิจ เช่น การไม่สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวชาวจีน เดินทางไปไต้หวัน ดังจะเห็นว่า จำนวนชาวจีนที่เดินทางเข้าไต้หวันในห้วง 3 เดือนแรกของปี 2560 ลดลงประมาณร้อยละ 42 เมื่อเปรียบเทียบกับในห้วงเดียวกันของปี 2559 ขณะที่ด้านการทูต ในห้วงการบริหารของไช่อิงเหวิน มีประเทศที่ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันและหันไปสถาปนาความสัมพันธ์กับจีนจำนวน 2 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยเซาตูเมและปรินซิปี (Sao Tome and Principe) เมื่อธันวาคม 2559 และปานามา เมื่อมิถุนายน 2560 ปัจจุบันคงเหลือประเทศที่ให้การยอมรับไต้หวันเพียง 20 ประเทศ คาดว่า จะมีประเทศที่ตัดความสัมพันธ์กับไต้หวันและสถาปนาความสัมพันธ์กับจีนเพิ่มมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับจากการมีความสัมพันธ์กับจีน นอกจากนี้ รัฐบาลจีนยังกดดันไต้หวัน ผ่านองค์กรระหว่างประเทศ ดังจะเห็นได้ว่านับตั้งแต่ที่ไช่อิงเหวิน ดำรงตำแหน่งผู้นำไต้หวัน เมื่อปี 2559 องค์กรการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization-ICAO) และ องค์การตำรวจอาชญากรรมสากล (International Criminal Police Organization-Interpol) ปฏิเสธคำขอของไต้หวันในการเข้าร่วมประชุมประจำปีขององค์กร และเมื่อปี 2560 World Health Assembly (WHA) ไม่ส่งหนังสือเชิญไต้หวันเข้าร่วมการประชุมประจำปี⁴⁹

รัฐบาลจีนเชื่อว่า แนวทางกดดันทั้งทางตรงและทางอ้อมจะส่งผลกระทบต่อการสนับสนุนทางการเมืองของชาวไต้หวันต่อไช่อิงเหวิน โดยร้อยละของชาวไต้หวันที่ให้การยอมรับไช่อิงเหวินมี จำนวนลดลงจากเกือบร้อยละ 70 เมื่อมิถุนายน 2559 เหลือร้อยละ 39.4 เมื่อมิถุนายน 2560 อย่างไรก็ตาม จนถึงปัจจุบันกลับไม่ปรากฏสัญญาณการอ่อนข้อต่อรัฐบาลจีนของไช่อิงเหวิน น่าสังเกตว่า แม้ไต้หวันถูกกดดันจากจีน แต่เศรษฐกิจของไต้หวันกลับได้รับการคาดการณ์ว่าจะเจริญเติบโตถึงร้อยละ 2 ใน ปี 2560 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงที่สุดนับตั้งแต่ปี 2557 โดยปัจจัยกระตุ้นเศรษฐกิจที่สำคัญคือ การลงทุนจากต่างประเทศและการค้าระหว่างประเทศ สาเหตุที่นักลงทุนต่างชาติตัดสินใจเข้าลงทุนในไต้หวันเนื่องจากเชื่อว่า แม้ความสัมพันธ์จีน-ไต้หวันมีความเย็นชา แต่ก็มีเสถียรภาพ (Frosty but Stable) ส่วนชาวไต้หวันจำนวนมากไม่พอใจการบริหารงานของไช่อิงเหวิน

⁴⁸ Larry Ong. What Donald Trump reaffirming the One China Policy means. The Epoch Times.

⁴⁹ รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล. การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของไต้หวันและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ค.ศ. 1988-2018), 90-93. เว็บไซต์: https://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS01/PDF03/157_20200806.pdf

แต่ก็สนับสนุนให้ไช่อิงเหวิน คงนโยบายรักษาสถานะเดิม หรือ Status Quo ในความสัมพันธ์กับจีน ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจการสนับสนุนนโยบายไต้หวัน-จีนของไช่อิงเหวิน ปรากฏว่า ชาวไต้หวันร้อยละ 63.2 มีความพึงพอใจ ขณะที่ร้อยละ 23.1 ไม่พึงพอใจ และร้อยละ 71.9 ระบุว่า ไต้หวันไม่ควรยอมรับฉันทามติ 1992 แม้ได้รับการกดดันในระดับระหว่างประเทศ⁵⁰

---

⁵⁰ รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล. การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของไต้หวันและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ค.ศ. 1988-2018), 94. เว็บไซต์: https://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS01/PDF03/157_20200806.pdf

บทที่ 4

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไต้หวันและจีน กรณีศึกษา : ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของไต้หวันและจีน ตั้งแต่ปี 1950-2020

1. ความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

หลังจากสงครามกลางเมืองในประเทศจีน พรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตงเข้ายึดครองจีนแผ่นดินใหญ่ได้ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1949 (พ.ศ. 2492) และประกาศตนเป็นรัฐบาลจีนโดยชอบธรรม อีกทั้งสถาปนาจีนแผ่นดินใหญ่เป็น “สาธารณรัฐประชาชนจีน” ในขณะที่ พรรคกั๋วหมินต๋งภายใต้การนำของเจียงไคเช็คซึ่งพ่ายแพ้ต่อพรรคคอมมิวนิสต์จีน จำต้องอพยพพรรคพวก กองทหาร และพลเรือนที่ยังจงรักภักดีต่อฝ่ายรัฐบาลจีนเดิมไปตั้งหลักยังเกาะไต้หวัน เพื่อวางแผนกลับไปครองจีนแผ่นดินใหญ่อีกครั้งหนึ่ง โดยจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นขึ้นที่นั่น มีเจียงไคเช็ค ดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำประเทศ และสถาปนา “กรุงไทเป” เป็นเมืองหลวงชั่วคราว อีกทั้งยังคงใช้ชื่อเดิมว่า “สาธารณรัฐจีน (Republic of China)” ทั้งนี้ เจียงไคเช็คประกาศว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เข้ายึดครองพื้นที่ประเทศจีนเป็นกบฏ และประกาศนโยบาย “3 ไม่” คือ ไม่ติดต่อ ไม่เจรจา และไม่ประนีประนอม (No contact, No negotiation, No compromise) ต่อพรรคคอมมิวนิสต์จีน ในขณะที่จีนแผ่นดินใหญ่ไม่ยอมรับการประกาศเป็นประเทศเอกราชของไต้หวัน และยังคงยืนยันว่าไต้หวันเป็นมณฑลหนึ่งของประเทศจีนเท่านั้น จากเหตุการณ์ข้างต้น ทำให้เกิดการแบ่งแยกออกเป็น สองจีน (Two China) หรือ สองฝั่ง (两岸) และถึงแม้ในปัจจุบัน ไต้หวันจะมีการเปลี่ยนแปลงประธานาธิบดีไปแล้วหลายคน แต่แนวความคิดต่อต้านจีนแผ่นดินใหญ่ในไต้หวันนั้นยังคงดำรงอยู่ และมีความสัมพันธ์ต่อการปะทะกันหลายครั้ง ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจีนกับไต้หวันในทางการเมืองนั้นมักแสดงท่าทีที่แข็งกร้าวต่อกันตลอดมา ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ว่า ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายมักเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ของผู้นำไต้หวันในแต่ละสมัย⁵¹

ดังจะเห็นได้จากในยุคที่หม่าอิงจิ่ว (Ma Ying - jeou) ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีไต้หวันระหว่างปี ค.ศ. 2008 - 2016 (พ.ศ. 2551 - 2559) ผู้มีแนวคิด “จีนเดียว” แม้จะยืนยันว่าไต้หวันไม่ใช่ส่วนหนึ่งของประเทศจีนแต่ก็ให้ความสำคัญกับการเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศจีน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น แต่เมื่อไชอิงเหวิน (Cai Yingwen) ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีคนล่าสุดตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 (พ.ศ. 2559) พร้อมชูแนวคิด “ความเป็นไต้หวัน” ทิศทางความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายก็เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เลวลงทันที ทั้งนี้ แม้ทั้งสองฝ่ายจะมีความขัดแย้งในเชิงการเมือง แต่ในเชิงเศรษฐกิจกลับมีความร่วมมือกัน ถึงแม้จะไม่ใช้ความร่วมมือโดยตรงระหว่างภาครัฐ เพราะจะส่งผลกระทบต่อกรยอมรับ

⁵¹ David Shambaugh. China Engages Asia. 2547. 80-84

สถานะของแต่ละฝ่าย แต่ก็มีการติดต่อกันทางอ้อมผ่านภาคประชาชนและประเทศที่สาม โดยไต้หวันเริ่มเข้าไปลงทุนในประเทศจีนตั้งแต่ในปี ค.ศ. 1988 (พ.ศ. 2531) เนื่องจากเงื่อนไขพิเศษจากประเทศจีนสำหรับการลงทุนของไต้หวัน เช่น การยกเว้นภาษี การโอนย้ายหุ้น และการรับมรดก เป็นต้น นับจนถึงปัจจุบัน ประเทศจีนได้กลายมาเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 1 ของไต้หวัน รวมถึงมีนักธุรกิจชาวไต้หวันเข้าไปตั้งฐานการผลิตในประเทศจีนเป็นจำนวนมากอีกด้วย

จากภาพรวมที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แม้ปัจจุบันจะมีการค้าและการลงทุนระหว่างไต้หวันกับประเทศจีนมากจนกระทั่งกลายเป็นประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่ง แต่เนื่องด้วยความขัดแย้งภายใต้กรอบนโยบายจีนเดียวประกอบกับความสัมพันธ์ทางการเมืองที่ขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้ผู้นำในแต่ละสมัย ทำให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ดังนั้น “นโยบายมุ่งใต้ใหม่” (New Southbound Policy) ซึ่งประธานาธิบดีไช่อิงเหวิน ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2016 จึงเป็นนโยบายสำคัญที่จะสามารถลดการถูกคุกคามและถูกกดดันจากประเทศจีนรวมถึงเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้มั่นคง ประกอบกับในช่วงระยะหลายปีที่ผ่านมา ภาวะการณ์แข่งขันทางด้านเศรษฐกิจของประเทศในเอเชีย อาทิ ญี่ปุ่น เกาหลี จีน และประเทศในยุโรป สหรัฐอเมริกา ล้วนแต่มีเป้าหมายไปยังตลาดอาเซียนและเอเชียใต้ จึงเป็นอีกสาเหตุสำคัญที่ผลักดันให้ไต้หวันต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความผันแปรของสถานการณ์โลกและบูรณาการเศรษฐกิจระดับภูมิภาคเพื่อรับมือกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นและจะมีผลต่อประเทศในระยะยาว โดยอาศัยการเชื่อมโยงเพื่อยกระดับความร่วมมือทั้งด้านเศรษฐกิจการค้า เทคโนโลยีและวัฒนธรรมในทุกมิติ การร่วมกันแบ่งปันทรัพยากร บุคลากรและการตลาดกับกลุ่มประเทศเป้าหมาย 18 ประเทศ คือ

กลุ่มประเทศอาเซียน ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม กัมพูชา พม่า ลาว บรูไน

กลุ่มประเทศเอเชียใต้ ได้แก่ อินเดีย ปากีสถาน บังกลาเทศ เนปาล ศรีลังกา ภูฏาน รวมถึงออสเตรเลียและนิวซีแลนด์

โดยหลักการของนโยบายมุ่งใต้ใหม่ คือ “มนุษย์เป็นศูนย์กลางความร่วมมือหลายมิติ” และมุ่งเน้นที่ “การลงมือระยะยาว พัฒนามิติที่หลากหลาย เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน” เป็นหัวใจสำคัญ โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 โครงการ คือ

- 1) โครงการบ่มเพาะบุคลากรมุ่งใต้ใหม่
- 2) โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้า
- 3) โครงการร่วมแบ่งปันด้านทรัพยากร
- 4) โครงการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค

ทั้งนี้ ไต้หวันระบุว่าเป็นการสร้างโมเดลรูปแบบใหม่ที่ทุกประเทศและประชาชนจะได้ประโยชน์ร่วมกันตามเป้าหมายของนโยบายมุ่งใต้ใหม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากแนวทางการดำเนินงานของนโยบายมุ่งใต้ใหม่จะเห็นได้ว่ามีลักษณะที่เป็นไปตามกรอบแนวคิดอำนาจละมุนของ Joseph S. Nye Jr. โดยไต้หวันได้อาศัยวิธีการ

สร้างความสัมพันธ์กับพันธมิตรด้วยการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรม การศึกษาเทคโนโลยี และทรัพย์สินทางเศรษฐกิจและการเกษตรของไต้หวันเพื่อเป็นเครื่องมือในการขยายอำนาจในระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียน กลุ่มประเทศเอเชียใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ซึ่งหากนโยบายนี้ประสบความสำเร็จ จะส่งผลต่อการขยายอิทธิพลของไต้หวันในระยะยาว⁵²

2. ความร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจ

ไต้หวันมีความพยายามลดการพึ่งพาด้านเศรษฐกิจกับประเทศจีน ซึ่งครองตำแหน่งประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่งของไต้หวันมาโดยตลอด เนื่องด้วยความสามารถเทียบทางด้านภาษาและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน อีกทั้งแรงดึงดูดใจด้านการลงทุนทั้งในเรื่องของค่าแรงและที่ดินซึ่งมีราคาต่ำ อย่างไรก็ตาม ความไม่เสถียรด้านความสัมพันธ์ทางการเมือง การปฏิรูปอุตสาหกรรมการผลิตและภาวะการชะลอตัวทางเศรษฐกิจประเทศจีน ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ประธานาธิบดีไช่อิงเหวินพยายามลดการพึ่งพาด้านเศรษฐกิจกับประเทศจีน และหันมาให้ความสำคัญกับกลุ่มประเทศเป้าหมายซึ่งมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลสถิติของกระทรวงการคลังไต้หวันระบุว่า ในปี ค.ศ. 2017 (พ.ศ. 2560) มีการส่งออกสินค้าไปยังกลุ่มประเทศเป้าหมายทั้งหมด 664,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งนับเป็นอัตราที่เพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2016 (พ.ศ. 2561) คิดเป็น 13.4 % และเป็นอัตราตัวเลขการส่งออกที่เพิ่มขึ้นมากที่สุดในรอบ 6 ปี โดยสามอันดับแรกที่ส่งออกสินค้าสูงสุดได้แก่ สิงคโปร์ เวียดนาม มาเลเซีย สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มความสำเร็จของการผลักดันนโยบายที่เป็นไปในทิศทางที่ดี อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากข้อมูลสถิติของกระทรวงการคลังไต้หวันระบุว่า ในปี ค.ศ. 2017 (พ.ศ. 2560) มีการส่งออกสินค้าไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน (รวมถึงฮ่องกง) ทั้งหมด 1,302,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สะท้อนให้เห็นว่าแนวโน้มที่จะลดการพึ่งพาด้านเศรษฐกิจของจีนดูจะเป็นไปได้ยากเพราะประเทศจีนยังคงครองตลาดส่งออกสินค้าอันดับหนึ่งของไต้หวันอยู่ ประกอบกับไต้หวันยังต้องเผชิญกับการแข่งขันในตลาดของกลุ่ม ประเทศเป้าหมาย กระนั้น ความพยายามขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าของไต้หวันจะมีประโยชน์ในแง่กระจายความเสี่ยงด้านการลงทุนบ้าง⁵³

3. โครงการร่วมแบ่งปันด้านทรัพยากร

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ไต้หวันวางแผนผลักดันโครงการโดยอาศัยเทคโนโลยีการแพทย์ การเกษตร วัฒนธรรม การท่องเที่ยว ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นเครื่องมือสำหรับเชื่อมความสัมพันธ์

⁵² พิรญาณ์ แสงปัญญา. นโยบายมุ่งใต้ใหม่ : Soft power ของไต้หวัน. โพธิวิจย 2, 1 (มกราคม-มิถุนายน) : 20-26 เว็บไซต์ : <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/Bodhi/article/download/11003/9120>. (สืบค้นข้อมูล: 9 มีนาคม 2564).

⁵³ พิรญาณ์ แสงปัญญา. นโยบายมุ่งใต้ใหม่ : Soft power ของไต้หวัน. โพธิวิจย 2, 1 (มกราคม-มิถุนายน) : 70. เว็บไซต์ : <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/Bodhi/article/download/11003/9120>. (สืบค้นข้อมูล: 9 มีนาคม 2564).

กับกลุ่มประเทศเป้าหมาย ทั้งนี้ การดำเนินงานนับจากประกาศใช้นโยบายฯ ที่เห็นผลชัดเป็นรูปธรรม คือความร่วมมือด้านการยกเว้นวีซ่าระหว่างไต้หวันกับกลุ่มประเทศเป้าหมาย โดยเริ่มดำเนินงานตั้งแต่เดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 2016 (พ.ศ. 2559) นับถึงปัจจุบัน

4. โครงการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค

มีเป้าหมายเพื่อขยายความร่วมมือทั้งในรูปแบบทวิภาคีและพหุภาคีกับประเทศกลุ่มเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับบทบาทการเป็นที่ปรึกษาทางธุรกิจ รวมถึงอาศัยพลังของเครือข่ายไต้หวันพลัดถิ่นที่อยู่ในกลุ่มประเทศเป้าหมายเพื่อร่วมกันส่งเสริมเสถียรภาพและความเจริญรุ่งเรืองร่วมกันในภูมิภาค โดยภารกิจหลักของโครงการ คือ

1. การรวมกลุ่มในภูมิภาค อาศัยการทำข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจร่วม (ECA) หรือทำข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจเฉพาะโครงการกับกลุ่มประเทศเป้าหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์และร่วมกันส่งเสริมเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ
2. บริการให้คำปรึกษาทางธุรกิจ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในหลายมิติกับกลุ่มประเทศเป้าหมาย
3. พันธมิตรเชิงกลยุทธ์ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งสร้างและขยายธุรกิจแบบแพลตฟอร์มระหว่างไต้หวันกับกลุ่มประเทศเป้าหมาย
4. เครือข่ายพลัดถิ่น สร้างฐานข้อมูลคนไต้หวันในต่างแดนรวมถึงสร้างแพลตฟอร์มการสื่อสาร (เครือข่ายพลัดถิ่นรวมถึงนักศึกษาชาวต่างชาติที่สำเร็จการศึกษาจากไต้หวัน นักธุรกิจชาวไต้หวันในต่างแดน ชาวจีนโพ้นทะเล) โดยอาศัยเครือข่ายพลัดถิ่นทั้งหมดนี้ในการกระชับความสัมพันธ์และสร้างความเชื่อมโยงกับภูมิภาค

จากภารกิจของโครงการสะท้อนให้เห็นว่า การที่ไต้หวันมุ่งเน้นการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคโดยอาศัยเครือข่ายชาวจีนโพ้นทะเลและองค์การเอกชนก็เนื่องด้วยข้อจำกัดภายใต้กรอบนโยบายจีนเดียวที่ทำให้ไต้หวันไม่อาจดำเนินงานในลักษณะแบบทางการ อีกทั้ง กลุ่มประเทศเป้าหมายของนโยบายมุ่งใต้ใหม่ยังทับซ้อนกับกลุ่มประเทศเป้าหมายของโครงการเส้นทางสายไหมศตวรรษที่ 21 ของประเทศจีน ดังนั้น แนวโน้มความสำเร็จของการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคยังมีปัจจัยด้านสถานการณ์ทางการเมืองและการสนองตอบของแต่ละประเทศซึ่งผู้เขียนยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ประกาศใช้นโยบายมุ่งใต้ใหม่ ไต้หวันได้สร้างและขยายแพลตฟอร์มเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักธุรกิจ นักท่องเที่ยว และเครือข่ายไต้หวันโพ้นทะเล โดยนับเฉพาะข้อมูลจากประเทศไทยที่ดำเนินงานโดยสำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเป สรุปได้ดังนี้

1. การ Digitalize งานด้านการทูต ได้แก่ บัญชี Line ชื่อ Taiwan119 ซึ่งเป็นช่องทางการช่วยเหลือฉุกเฉินให้กับชาวไต้หวัน และ บัญชี Line ชื่อ Taiwan FDI ซึ่งเป็นบัญชีเพื่อบริการคำปรึกษาเรื่องการลงทุนสำหรับธุรกิจไต้หวันและไทย
2. การจัดตั้งแพลตฟอร์มเพื่อรวบรวมทรัพยากรที่มีอยู่โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือธุรกิจไต้หวันในเรื่องของการอัปเดตและปฏิรูปธุรกิจ อีกทั้งเพื่อส่งเสริมการร่วมมือและแลกเปลี่ยนระหว่างนักวิชาการในด้านอุตสาหกรรมของไทย นอกจากนี้ ยังจัดตั้งบัญชี facebook “Taiwan Thailand Forum” เพื่อเป็นแพลตฟอร์มในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความร่วมมือในหลากหลายมิติระหว่างไต้หวันกับไทย
3. การร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ดิจิทัล การพัฒนาด้านเทคโนโลยีของธุรกิจ รวมถึงการเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการของผู้ประกอบการผ่าน facebook fanpage ของสำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเป
4. จัดงานสัมมนาด้านเทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อช่วยเหลือในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมของไต้หวันที่เกี่ยวข้อง⁵⁴

5. ผลกระทบด้านการค้าและการลงทุนระหว่างจีน-ไต้หวัน

ปัญหาสถานะของไต้หวันในฮ่องกงเป็นเรื่องที่รัฐบาลไต้หวันให้ความสนใจและเป็นกังวลใจไม่น้อย เพราะฮ่องกงเป็นประเทศที่สามที่ไต้หวันใช้เป็นประตูการค้าเข้าสู่จีนมากที่สุด เนื่องจากไม่มีการติดต่อกับชายฝั่งอย่างเป็นทางการกับจีน และแนวโน้มที่จีนจะอนุญาตให้ไต้หวันเปิดการค้ากับจีนได้โดยตรงคงเป็นไปได้ยาก เพราะรัฐบาลจีนได้แสดงท่าทีอย่างชัดเจนแล้วว่า ภายหลังปี 2540 การติดต่อระหว่างภาคราชการของฮ่องกงกับไต้หวันจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาลจีน หรือ SAR (Special Administrative Region) ก่อน แต่อย่างไรก็ตามจีนก็ยังยอมติดต่อกับชายฝั่งกับเอกชนของไต้หวันอยู่ต่อไป⁵⁵

ในช่วงปี 2538 ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างไต้หวันกับจีนแผ่นดินใหญ่ค่อนข้างตึงเครียด เพราะประธานาธิบดีหลี่ เต็ง ฮุย ของไต้หวันเดินทางไปเยือนสหรัฐฯ และยังได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีในวันที่ 23 มีนาคม 2539 ซึ่งเป็นการแสดงท่าทีอย่างชัดเจนในการแยกไต้หวันเป็นอิสระจากจีน นอกจากนี้ รัฐบาลจีนยังได้ประกาศเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 17 ตั้งแต่ในช่วงต้นปี 2538 ภาษีดังกล่าวสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับไต้หวันซึ่งเก็บภาษีในอัตราร้อยละ 5 จึงมีผลทำให้การค้าทางอ้อมระหว่างไต้หวันกับจีนแผ่นดินใหญ่เพิ่มขึ้นในอัตราลดลง ซึ่งตามสถิติของกรมการค้าต่างประเทศของไต้หวันได้แสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่

⁵⁴ พิรญานต์ แสงปัญญา. นโยบายมุ่งได้ใหม่ : Soft power ของไต้หวัน. โพธิวิจย 2, 1 (มกราคม-มิถุนายน) : 90. เว็บไซต์ : <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/Bodhi/article/download/11003/9120>. (สืบค้นข้อมูล: 9 มีนาคม 2564).

⁵⁵ Far Eastern Economy Review. Accessed March,16 2021. Available from <http://www.library.polsci.chula.ac.th/dl/6a592f4dc96edc9031fa372712e4e1c4>

เดือนมกราคม-พฤษภาคม 2538 ได้หวันส่งออกไปจีนมูลค่า 7,410 เหรียญสหรัฐฯ โดยในเดือนพฤษภาคม 2538 มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นไม่ถึงร้อยละ 24 เมื่อเทียบกับระยะเดียวกันของปีที่แล้ว เป็นการเพิ่มขึ้นต่ำที่สุดในรอบ 5 เดือนแรกของปี 2538

จากการที่ไต้หวันต้องการจะพัฒนาประเทศตนเองให้เป็นศูนย์กลางการขนถ่ายสินค้าแทนที่ฮ่องกง ภายหลังจากปี 2540 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไต้หวัน ได้แก่ กรมการค้าต่างประเทศ คณะกรรมการกิจการเงินแผ่นดินใหญ่ และกรมศุลกากรของไต้หวัน ได้เปิดประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณากฎระเบียบในการอนุญาตให้ขนถ่ายสินค้าเข้า-ออกจีนแผ่นดินใหญ่ ผ่านท่าเรือนอกอาณาเขตของไต้หวันได้ โดยกำหนดให้ท่าเรือเกาสงเป็นท่าเรือนอกอาณาเขตแห่งแรก ซึ่งมีความได้เปรียบฮ่องกงในด้านต้นทุนที่ต่ำกว่าถึง 50 เหรียญสหรัฐฯต่อ 1 ตู้คอนเทนเนอร์ ไต้หวันพยายามผ่อนคลายระเบียบการตรวจสินค้าผ่านด่านจากจีนแผ่นดินใหญ่ด้วยวิธีการลดขั้นตอนให้น้อยลง และอนุญาตให้สินค้าจีนเข้าไต้หวันได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ไต้หวันถือหลักว่าสินค้าใดก็ตามที่มีประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อไต้หวันก็จะอนุญาตให้นำเข้าได้ และยกเลิกระเบียบเดิมที่กำหนดว่าการนำเข้าสินค้าจากจีนแผ่นดินใหญ่เฉพาะกรณี หรือการนำเข้ามาโดยผู้โดยสาร กัปตัน หรือลูกเรือจะต้องลบเครื่องหมายที่แสดงว่าเป็นสินค้าจากจีนแผ่นดินใหญ่ การดำเนินมาตรการดังกล่าวของไต้หวันเป็นทางให้มูลค่าการนำเข้าสินค้าจากจีนในช่วง 5 เดือนแรกของปี 2538 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 99⁵⁶

การลงทุนของไต้หวันในจีนเริ่มลดลงมาตั้งแต่ต้นปี 2537 หลังจากที่ได้เกิดเหตุการณ์เรือนักท่องเที่ยวไต้หวันล่มในทะเลสาบ Qiandao ของจีน มีผู้เสียชีวิต 24 คน และทางการจีนไม่สนใจช่วยเหลือดูแลเท่าที่ควร ทำให้ไต้หวันโกรธเคืองจนห้ามนักธุรกิจไปลงทุนในจีนอยู่ในช่วงเวลาหนึ่ง ประกอบกับเป็นช่วงที่เศรษฐกิจจีนเริ่มชะลอตัวเป็นผลจากมาตรการที่รัฐบาลจีนนำออกมาใช้ใน 2536 อีกทั้งจีนประกาศยกเลิกสิทธิพิเศษบางประการที่เคยให้นักธุรกิจไต้หวันทำให้เกิดปัญหาเรื่องเงินสนับสนุนโครงการต่างๆ นอกจากนี้การค้าทางอ้อมโดยผ่านฮ่องกงภายหลังปี 2540 ยังเป็นเรื่องที่คาดเดาได้ยากว่าไต้หวันจะหาทางออกได้มากนักน้อยเพียงใด ประกอบกับจีนแผ่นดินใหญ่ได้ทำการล้อมรอบด้วยการยิงจรวดนำวิถีบริเวณตอนใต้และตอนเหนือของเกาะไต้หวันในเดือนมิถุนายนและสิงหาคม 2538 และยังประกาศล้อมรอบใหญ่ด้วยอาวุธจริงในเดือนมีนาคม 2539 ซึ่งเป็นช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดีของไต้หวัน ถึงแม้ความขัดแย้งครั้งนี้ไม่ใช้การสู้รบกัน แต่รัฐบาลไต้หวันก็เริ่มลังเลใจกับความเหมาะสมทางการเมืองในการที่จะสนับสนุนให้เอกชนไต้หวันนำเงินไปลงทุนในจีนมากถึงขนาดที่เคยดำเนินการอยู่ ทั้งนี้รัฐบาลไต้หวันเริ่มตระหนักแล้วว่า ยิ่งเศรษฐกิจของไต้หวันขึ้นอยู่กับจีนมากเท่าใด ก็ยิ่งเท่ากับเป็นการสร้างอำนาจต่อรองข่มขู่ให้กับฝ่ายจีนมากขึ้นเท่านั้น

รัฐบาลไต้หวันพยายามลดการพึ่งพิงต่อเศรษฐกิจจีน โดยการประกาศ "นโยบายการลงทุนในประเทศแถบใต้" หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า "นโยบายมุ่งใต้" ในช่วงท้ายของปี 2536 ซึ่งการที่ไต้หวันสนับสนุนให้นักธุรกิจของตนไปลงทุนในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น วัตถุประสงค์เพื่อเป็นการกระจายการลงทุนให้สมดุลใน

⁵⁶ รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล. การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของไต้หวันและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ค.ศ. 1988-2018), 96. เว็บไซต์: https://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS01/PDF03/157_20200806.pdf.

ภูมิภาคต่างๆ และที่สำคัญเพื่อต้องการที่จะลดการลงทุนในจีนแผ่นดินใหญ่ให้น้อยลง เพราะถือว่าการลงทุนในจีนแผ่นดินใหญ่มีความเสี่ยงสูง และจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของไต้หวัน ที่จริงไต้หวันเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาได้หลายปีแล้ว ตัวเลขที่ประมาณกันก็คือในช่วง 7 ปี (2530-2537) ที่ผ่านมา การลงทุนของไต้หวันในแถบนี้สูงถึง 24 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ แต่การลงทุนตาม นโยบายมุ่งลงใต้ของไต้หวันครั้งนี้ มุ่งเน้นที่ประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และเวียดนามเป็นหลัก และนโยบายที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมของไต้หวันในประเทศเหล่านั้น เพื่อเป็นการรวบรวมธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กของไต้หวันให้เป็นกลุ่มเป็นก้อนการลงทุนของไต้หวันตามนโยบายมุ่งใต้อาจไม่สมความมุ่งหวัง สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มเรียกร้องให้ไต้หวันลงทุนด้วยเทคโนโลยีที่สูงขึ้น ทำให้มีข้อจำกัดในการลงทุนเพิ่มขึ้น อีกประการหนึ่งขณะนี้ความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับจีนแผ่นดินใหญ่มีความตึงเครียดมากขึ้น เพราะไต้หวันเพิ่มบทบาทการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น ไต้หวันจึงต้องพยายามจะใช้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่แผ่นดินใหญ่เพื่อประสานรอยร้าวดังกล่าว ประธานาธิบดีหลี่ เต็ง ฮุย ของไต้หวันได้เสนอให้มีการช่วยเหลือทางการเกษตรในด้านเทคโนโลยีและเงินทุนแก่จีนแผ่นดินใหญ่ โดยจะให้มีการจัดตั้งเงินกองทุน 5.000 ล้านเหรียญจีน เพื่อเป็นเงินทุนในการช่วยเหลือแก่จีนแผ่นดินใหญ่ในระยะยาว การให้ความช่วยเหลือแก่จีนแผ่นดินใหญ่มากขึ้น จะเห็นได้ว่านโยบายของไต้หวันเริ่มมีความขัดแย้งในตัวเองแต่ไต้หวันจำเป็นต้องทำเพราะต้องการมีบทบาทการเมืองระดับโลก ขณะเดียวกันต้องไม่กระทบกระเทือนถึงความสัมพันธ์กับจีนแผ่นดินใหญ่ เพราะถึงอย่างไรก็ต้องพึ่งพาอาศัยกันอยู่ การถูกโดดเดี่ยวทางการทูตทำให้ไต้หวันติดขัดในการเข้าไปอยู่ในสังคมโลก ดังนั้น หลังไต้หวันถูกแรงกดดันจากจีนแผ่นดินใหญ่จนต้องลาออกจากการเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติเมื่อปีพ.ศ.2522 ไต้หวันก็ได้ใช้ความพยายามทุกวิถีทางที่จะกลับเข้าเป็นสมาชิกใหม่ ถึงแม้จะถูกปฏิเสธมาสองครั้งแล้ว แต่ไต้หวันก็ยังไม่ยอมแพ้ แม้จะทราบดีว่าการที่จีนยังเป็นสมาชิกของคณะมนตรีความมั่นคงก็จะมีสิทธิโต้กลับตาม เมื่อไต้หวันผิดหวังจากการเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ไต้หวันได้พยายามหาหนทางอื่นก้าวขึ้นสู่เวทีการค้าโลก เพื่อให้นานาชาติยอมรับไต้หวันมากขึ้น ไต้หวันใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ที่จะเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ให้ได้ ในช่วงปี 2538 ที่ผ่านมา ไต้หวันได้มีการเปิดการเจรจาด้านทวิภาคีกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญหลายประเทศ รวมทั้งสิ้นประมาณ 130 ครั้ง ในจำนวนนี้เป็นการเจรจาสำหรับการเข้าเป็นสมาชิก GATT/WTO ประมาณ 25 ครั้ง ทั้งนี้สามารถเจรจาได้เป็นผลสำเร็จ 7 ครั้ง และมีการลงนามข้อตกลงบันทึกช่วยจำรวม 5 ครั้ง แต่ไม่มีโอกาสเข้าเจรจาด้านพหุภาคีเลย⁵⁷

Mr. Shen KeSeng ปลัดกระทรวงเศรษฐกิจสัมพันธ์ของไต้หวัน (Ministry of Economic Affairs, Taiwan) ได้แถลงการณ์ในเดือนตุลาคม 2538 ว่าจากเดิมที่ไต้หวันได้เตรียมการที่จะเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ให้ทันก่อนสิ้นเดือนมิถุนายน 2538 แต่ต้องเลื่อนออกไปในระยะเวลาที่ไม่ได้กำหนดแน่ชัด

⁵⁷ รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล. การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของไต้หวันและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ค.ศ. 1988-2018), 82. เว็บไซต์: https://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS01/PDF03/157_20200806.pdf.

โดยอ้างเหตุผลเพียงว่า ช่วงระยะเวลาการปรับปรุงระบบโครงสร้างเศรษฐกิจของไต้หวันให้สอดคล้องกับที่กำหนดของ WTO นั้น มีระยะเวลากระชั้นชิดเกินไป สาเหตุที่แท้จริงแล้ว การที่ไต้หวันยังไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิก WTO ได้นั้นมีผลสืบเนื่องจากจีนแผ่นดินใหญ่เองก็ยังไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกของ WTO ได้ เช่นเดียวกันซึ่งเชื่อมโยงไปถึงความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา ดังนั้นหากจีนมีโอกาสเข้าเป็นสมาชิก WTO ได้เมื่อใด โอกาสที่ไต้หวันจะเข้าเป็นสมาชิก WTO ย่อมมีสูงเช่นกัน

ถึงแม้ไต้หวันจะสูญเสียที่นั่งในองค์การสหประชาชาติ แต่ไต้หวัน ได้เข้าอยู่ในธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก (APEC) ไต้หวันพลาดโอกาสที่จะเข้าเป็นสมาชิก WTO ในช่วงกลางปี 2538 ไต้หวันจึงใช้เวทีการประชุมกลุ่มประเทศสมาชิก APEC ที่เมืองโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น เป็นสะพานทอดไปสู่ WTO ให้ใกล้ขีดขึ้น ประธานาธิบดีหลี่ เต็ง ฮุย ของไต้หวันได้ส่งนายกู เจิ้น ฟู ประธานคณะกรรมการความร่วมมือระหว่างไต้หวันกับจีนแผ่นดินใหญ่เข้าประชุมแทน นายกู เจิ้น ฟู ได้แถลงในที่ประชุมว่าไต้หวันได้มีการประกาศลดภาษีการนำเข้าสำหรับสินค้าจำนวน 758 รายการ รวมทั้งปฏิบัติตามข้อตกลงของการเจรจาอนุกรมเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้าของประเทศผู้ส่งออก ซึ่งถือเป็น Down Payment และเป็นการเตรียมตัวในการเข้าเป็นสมาชิกของ WTO ประธานาธิบดีเจียง เจ้อ หมิน ของจีนแผ่นดินใหญ่ก็ไม่ยอมย่อหน้า แถลงว่าตั้งแต่ต้นปี 2539 เป็นต้นไป จีนแผ่นดินใหญ่จะลดระดับอัตราภาษีนำเข้าทั้งหมด (Overall Tariff Level) ลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ซึ่งจะทำให้อัตราภาษีนำเข้าเฉลี่ยลดลงเหลือประมาณร้อยละ 22 จากอัตราเฉลี่ยปัจจุบันคือร้อยละ 35.9 การลดอัตราภาษีนำเข้าดังกล่าวจะครอบคลุมถึงสินค้ามากกว่า 4,000 รายการจากทั้งหมดประมาณ 6,000 รายการที่จีนแผ่นดินใหญ่มีการนำเข้า มาตรการดังกล่าวถือเป็นการเปิดเสรี และเป็นอีกก้าวหนึ่งของการเตรียมพร้อมในการเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกของจีนแผ่นดินใหญ่ เป็นที่คาดหมายกันว่า ในอนาคตทั้งจีนแผ่นดินใหญ่และไต้หวันน่าจะเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกทั้งคู่⁵⁸

ไต้หวันวางแผนที่จะเป็นศูนย์กลางการค้าในเขตภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ขณะนี้ไต้หวันยังอยู่ในช่วงแผนพัฒนาประเทศ 6 ปี ซึ่งมุ่งหวังจะให้เศรษฐกิจขยายโดยเฉลี่ยร้อยละ 7 ต่อปี และเพิ่ม GNP ต่อหัวให้เป็น 13,975 เหรียญสหรัฐ แต่ด้วยปัจจัยหลายอย่างที่เข้ามากระทบ จึงทำให้ไต้หวันไม่สามารถบรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าวได้ เนื่องจากได้มีการคาดการณ์กันออกมาแล้วในปี 2539 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไต้หวันเฉลี่ยทั้งปีเท่ากับร้อยละ 6.52 และรายได้เฉลี่ยต่อบุคคล (Per Capita Income) จะเพิ่มจาก 12,490 เหรียญสหรัฐในปี 2538 เป็น 13,154 เหรียญสหรัฐในปี 2539 ถึงแม้ว่าไต้หวันจะไม่บรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น แต่ไต้หวันก็ยังคงมีความพยายามที่จะผลักดันตนเองอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือในปี 2538 นายเหลียนจ้าน นายกรัฐมนตรีของไต้หวันและคณะรัฐมนตรีได้ผ่านร่างมติเห็นชอบที่เสนอโดยสภาพัฒนาเศรษฐกิจและวางแผนแห่งชาติของไต้หวัน (Council for Economic Planning and Development Taiwan ในการ

⁵⁸ เสาวภาคย์ ชินะวานิช. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ จีน ฮองกง ไต้หวัน และไทย หลังปี 2540. เข้าถึงได้จาก

https://www.ditp.go.th/contents_attach/78266/78266.pdf.

ที่จะผลักดันให้ไต้หวันกลายเป็นศูนย์กลางในด้านการค้าและด้านอื่นๆ ในเขตภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกแทนที่ฮ่องกงหลังปี 2540 โดยรัฐบาลไต้หวันมีแผนการณ์ที่จะจัดตั้งศูนย์กลางต่างๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ ด้านการเดินเรือ ด้านการขนส่งทางอากาศ ด้านโทรคมนาคม ด้านอุตสาหกรรมโรงงาน ด้านกิจการเงินทุน และด้านสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เป็นต้น โดยจะพยายามจัดตั้งให้เสร็จภายในต้นทศวรรษที่ 21 วัตถุประสงค์ของการเป็นศูนย์กลางทางการเงินของไต้หวันนั้น เพื่อเป็นการช่วยบริษัทข้ามชาติในการไปลงทุนทำธุรกิจกับประเทศในเอเชียตะวันออก เพิ่มบทบาททางเศรษฐกิจการค้าของไต้หวัน พัฒนาธุรกิจการเงินในประเทศ เพื่อตอบสนองผู้ประกอบการไต้หวันที่ไปลงทุนและไปทำธุรกิจการเงินในต่างประเทศ ไต้หวันคิดว่าประเทศตนเหมาะสมเพราะเศรษฐกิจมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงมีเงินตราต่างประเทศสะสมสูงมาก และประชาชนมีทรัพย์สินในต่างประเทศมากมายทั้งนี้เนื่องจากไต้หวัน มีการเกิन्दุลการค้ามาเป็นเวลานาน ทำให้มีเงินตราต่างประเทศสำรองไว้มากมาย เมื่อสิ้นปี 2538 กองทุนสำรองเงินตราต่างประเทศมีสูงถึงเกือบแสนล้านเหรียญสหรัฐ คิดเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเดือนละ 400-500 ล้านดอลลาร์ โดยร้อยละ 40 ของเงินกองทุนสำรองเงินตราต่างประเทศนี้ ไต้หวันจะนำไปลงทุนในธนาคารต่างประเทศ เฉพาะรายได้จากดอกเบี้ยเงินฝากปีละอย่างน้อย 5 พันล้านเหรียญสหรัฐ นอกจากนั้นยังมีปริมาณทองคำสำรองไว้คิดเป็นมูลค่าหลายพันล้านเหรียญสหรัฐ ไต้หวันมีแผนการในอนาคตจะแบ่งตลาดเงินเป็น 2 ตลาด คือตลาดเงินภายในและตลาดนอกอาณาเขต โดยมีหลักการว่าจะเปิดเสรีเต็มที่สำหรับตลาดนอกอาณาเขต แต่ตลาดภายในจะดำเนินการปรับตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไปในปี 2538 ไต้หวันเริ่มมีนโยบายการเงินออกมาเป็นระยะๆ เพื่อผลักดันให้แผนการเป็นศูนย์กลางด้านการเงินเป็นจริงมากขึ้น เช่น ธนาคารกลางของไต้หวันได้มีมาตรการชักจูงให้ธนาคาร ต่างชาติเข้าไปเปิดสาขาในไต้หวันเพิ่ม โดยผ่อนคลายความเข้มงวดในการพิจารณาว่าถ้าเป็นธนาคารที่มีชื่อเสียงระดับโลกแล้วก็จะอนุญาตให้เปิดสาขาได้ แต่ถ้าเป็นธนาคารต่างชาติขนาดเล็กอาจจะต้องมีการพิจารณารายละเอียดอย่างรอบคอบ เพื่อจะได้อป้องกันไม่ให้เกิดกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของธุรกิจการเงินไต้หวัน และธนาคารที่มีส่วนสนับสนุนให้ไต้หวันกลายเป็นศูนย์กลางทางการเงิน ก็จะได้รับพิจารณาเป็นพิเศษในช่วงเดือนสิงหาคม 2537 ธนาคารกลางไต้หวันได้มีมาตรการผ่อนคลายต่างๆ ออกมาคือ

- ไม่กำหนดเพดานเงินฝากสกุลท้องถิ่น (เอ็นที)
- ไม่จำกัดสถานที่ที่จะเปิดสาขา
- อนุญาตให้ธนาคารต่างชาติยื่นขอตั้งสำนักงานสาขาได้โดยตรงไม่ต้องตั้งสำนักงานตัวแทนก่อน (Representative Office)
- อนุญาตให้ธนาคารต่างชาติตั้งสำนักงานสาขาเพื่อบริการธุรกิจเงินตราต่างประเทศ (OBU) ได้โดยตรง⁵⁹

⁵⁹ Cole, B. D. p. 90. Taiwan's security history and prospects. New York: Routledge.

ความพยายามของไต้หวันดังกล่าว คาดว่าในปี 2539 จะมีธนาคารต่างชาติเข้าไปเปิดสาขาเพิ่มขึ้น จากปัจจุบันที่มีอยู่ประมาณเกือบ 40 ธนาคารเป็น 60 ธนาคาร นับตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2538 เป็นต้นไป ธนาคารกลางไต้หวันได้ผ่อนคลายระเบียบในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศให้แก่ธุรกิจและบุคคลทั่วไป ซึ่งมีประเด็นสำคัญ 5 ประการคือ

- การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่มีมูลค่าเกินกว่า 500,000 เหรียญจีน ยังจำเป็นต้องกรอกแบบฟอร์มขออนุญาตต่อธนาคารกลางของไต้หวัน
- ยังคงกำหนดเพดานในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ คือ บริษัท ห้างร้านนิติบุคคลไม่เกินปีละ 10 ล้านเหรียญสหรัฐ บุคคลธรรมดาไม่เกินปีละ 5 ล้านเหรียญสหรัฐ แต่ผ่อนคลายให้การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของบริษัทที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงเศรษฐกิจหรือการนิคมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกของไต้หวัน ไม่ต้องขออนุญาตผ่านธนาคารกลางของไต้หวัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการดึงดูดให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในไต้หวัน
- ยกเลิกการกำหนดให้การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่เกินกว่า 1 ล้านเหรียญสหรัฐต้องรอ 3 วันทำการ ซึ่งจะดำเนินการได้เพื่อให้ผู้ประกอบการมีความสะดวกและคล่องตัวในการใช้จ่ายเงินมากขึ้น
- ชาวต่างชาติที่เป็นบุคคลธรรมดาแต่ไม่มีใบอนุญาตพำนักอาศัย (Certificate) หรือนิติบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนในไต้หวัน สามารถกรอกแบบฟอร์มแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศได้โดยตรงในวงเงินไม่เกิน 100,000 เหรียญสหรัฐ
- การกรอกรายการไม่ตรงกับความเป็นจริงหรือหากถูกตรวจสอบแล้วไม่สามารถชี้แจงในเวลาที่กำหนด หรือชี้แจงรายการเท็จจะถูกปรับอย่างต่ำ 30,000 เหรียญจีน อย่างสูงไม่เกิน 600,000 เหรียญจีน

คณะรัฐมนตรีของไต้หวันได้มีมติเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2538 ให้ยกเลิกกฎระเบียบการโอนเงินออกนอกประเทศของสถาบันการลงทุนต่างชาติสำหรับในส่วนของเงินลงทุนและผลกำไรจากการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2539 ซึ่งมติดังกล่าวสถาบันลงทุนต่างชาติจะได้รับอนุมัติให้โอนผลกำไรจากการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ออกนอกประเทศทันทีที่หลักทรัพย์นั้นมีการซื้อขายกันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้ ได้มีการยกเลิกกฎระเบียบเดิมที่กำหนดให้โอนเงินลงทุนออกนอกประเทศได้ภายหลังจากที่ได้เข้า

ซื้อ-ขายในตลาดหลักทรัพย์เป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 3 เดือน รวมทั้งการโอนเงินออกในส่วนของผลกำไรจากการลงทุนที่กำหนดให้โอนได้เพียงปีละ 1 ครั้ง ซึ่งได้แก้ไขเป็นโอนออกได้โดยเสรีทั้งเงินลงทุนและผลกำไรจากการลงทุน นอกจากนี้ ยังได้มีการยกเลิกกฎระเบียบเดิมที่กำหนดให้สถาบันการลงทุนต่างชาติต้องรายงานรายละเอียดของเงินลงทุนที่โอนเข้าได้ในวันต่อธนาคารกลางของไต้หวันในระยะเวลา 5 วัน ภายหลังจากที่เงินจำนวนดังกล่าวได้โอนเข้าไต้หวันเรียบร้อยแล้ว โดยแก้ไขให้เป็นรายงานประจำเดือนทุกเดือนสำหรับรายละเอียดการโอนเงินเข้าและโอนเงินออกต่อสถาบันการเงินที่ได้รับอนุญาตในช่วง 10 วันสุดท้ายของแต่ละเดือน เป็นที่คาดหมายว่าไต้หวันคงออกมาตรการทางการเงินออกอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป้าหมายการเป็นศูนย์กลางทางการเงินประสบผลตามความมุ่งหมาย

ในขณะที่ไต้หวันพยายามผลักดันตนเองให้เป็นศูนย์กลางทางการเงินอยู่นั้นจีนแผ่นดินใหญ่ก็กำลังผลักดันให้นครเซี่ยงไฮ้ ทางด้านชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ การค้า การคมนาคมและเปิดเสรีทางการเงินเช่นเดียวกันจีนได้ประกาศจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษล่าสุดแห่งใหม่ในบริเวณเมืองเซี่ยงไฮ้คือเขตเศรษฐกิจผู้ตง โดยเขตนี้ได้รับสิทธิประโยชน์พิเศษต่างๆ หลายประการและรัฐบาลจีนมักเลือกเขตเศรษฐกิจผู้ตงสำหรับทดลองมาตรการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆ เช่น โครงการเปิดเสรีธุรกิจเงินหยวนให้แก่สถาบันการเงินต่างประเทศเป็นครั้งแรก โดยธนาคารต่างชาติที่ตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษผู้ตงจะเป็นธนาคารต่างประเทศ กลุ่มแรกที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกรรมในรูปสกุลเงินหยวน ซึ่งถือเป็นโครงการขั้นทดลองของจีน แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจีนคงจะไม่หนุนนครเซี่ยงไฮ้ขึ้นแทนที่ฮ่องกงอย่างแน่นอน ปัจจัยที่ทำให้เกือหนุนแนวคิดนี้ เพราะฮ่องกงมีคุณสมบัติและมีความได้เปรียบ รวมทั้งได้รับความเชื่อถือในฐานะที่เป็นศูนย์กลางทางการเงินระหว่างประเทศมานาน ปัจจุบันฮ่องกงมีฐานะเป็นตลาดซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่มีปริมาณการค้าสูงเป็นอันดับที่ 5 ของโลก และเป็นตลาดหลักที่ขึ้นนำการค้าเงินตราต่างประเทศของภูมิภาคเอเชีย ในขณะที่ตลาดหุ้นฮ่องกงเป็นหนึ่งในตลาดหลักทรัพย์ชั้นนำของเอเชีย ซึ่งดัชนีราคาหุ้นฮั่งเล็ง ถือเป็นปรอวัดสภาวะการค้าหุ้นที่สำคัญตัวหนึ่งของเอเชียและของโลก นอกจากนี้ ฮ่องกงยังมีชื่อเสียงในฐานะแหล่งระดมเงินเพื่อปล่อยกู้ร่วม (Loan Syndication) การจัดการกองทุน และการบริหารเงินทุนประเภท Venture Capital ที่มีบทบาทชั้นนำของเอเชียอีกด้วย จึงได้รับความเชื่อถือจากธนาคารและสถาบันการเงินต่างชาติชั้นนำเข้าไปเปิดกิจการในฮ่องกงมีจำนวนกว่า 500 บริษัท รวมทั้งธนาคารของไทย ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารทหารไทย ธนาคารศรีนคร (สำนักงานตัวแทน) และบริษัทยักษ์ใหญ่ เครือเจริญโภคภัณฑ์ที่เข้าไปแตกแขนงการประกอบธุรกิจการเงินประเภท Deposit Taking Company ทำเลที่ตั้งของฮ่องกงมีความได้เปรียบตลาดการเงินระหว่างประเทศแห่งอื่นๆ ในประเด็นที่เห็นได้ชัดคือ อยู่ในตำแหน่งเกือกึ่งกลางระหว่างเอเชียตะวันออกไกลกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเอื้ออำนวยให้การคมนาคมติดต่อสื่อสารกับต่างประเทศเป็นไปอย่างสะดวก นอกจากนี้ ฮ่องกงยังมีฐานะเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของจีน ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับมณฑลกว่างตุ้งที่เจริญรุ่งเรืองอย่างมาก อีกทั้งโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของฮ่องกงดีเยี่ยม การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ก้าวหน้า

ทันสมัยของฮ่องกง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายการโทรคมนาคมสื่อสารระหว่างประเทศ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมการค้าเงิน-การธนาคารที่ต้องการระบบการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและฉับไว นอกเหนือจากนี้ โครงการพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งขนาดใหญ่อีกโครงการหนึ่งก็คือการก่อสร้างสนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 ของฮ่องกงบนเกาะ Chek Lap Kok ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าสนามบิน Kai Tak แห่งเดิมถึง 4 เท่ามูลค่าเงินลงทุน 20,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ กำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง มีกำหนดแล้วเสร็จและสามารถเปิดให้บริการบางส่วนได้ในราวกลางปี 2541 คาดว่าจะสามารถรองรับผู้โดยสารได้ประมาณ 35 ล้านคนต่อปี และเมื่อการก่อสร้างเฟสที่ 2 เสร็จสมบูรณ์ในราวปี 2545 จะสามารถรองรับผู้โดยสารได้สูงถึง 87 ล้านคนต่อปี ซึ่งจุดเด่นนี้เองจะชนะใจนักลงทุนต่างชาติมากกว่านครเซี่ยงไฮ้⁶⁰

ตามข้อตกลงระหว่างจีนกับอังกฤษที่เรียกว่า "Basic Law" ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าจีนจะรักษาสภาพศูนย์กลางการเงินระหว่างประเทศของฮ่องกงต่อไป โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงภายหลังจากที่ฮ่องกงกลับไปอยู่ภายใต้การปกครองของจีนในปี 2540 ในระบบประเทศเดียว สองระบบ รูปแบบเขตปกครองพิเศษของจีน (Special Administrative Region: SAR) โดยรัฐบาลจีนยินยอมให้ฮ่องกงดำเนินระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมต่อไปอย่างน้อย 50 ปี⁶¹

⁶⁰ เสาวภาคย์ ชินะวานิช. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ จีน ฮ่องกง ไต้หวัน และไทย หลังปี 2540. หน้า 40-47 เข้าถึงได้จาก https://www.ditp.go.th/contents_attach/78266/78266.pdf.

⁶¹ รุ่งทิพย์ จันทร์ธนกุล. การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของไต้หวันและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ค.ศ. 1988-2018), 100-123. เว็บไซต์: https://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS01/PDF03/157_20200806.pdf.

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไต้หวันและจีน กรณีศึกษา : ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของไต้หวันและจีน ตั้งแต่ปี 1950-2020 มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไต้หวันและจีนในด้านเศรษฐกิจ (2) เพื่อศึกษานโยบายด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศไต้หวันและจีน

การศึกษานี้ใช้วิธีค้นคว้าเอกสารโดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ เอกสารงานวิจัยที่ค้นคว้าจากหนังสือ ตำราวิชาการ บทความจากวารสารงานวิชาการ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ข่าวและบทวิเคราะห์ โดยข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรวบรวม นำมาวิเคราะห์และสรุปข้อมูล และเรียบเรียงนำเสนอให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สรุปได้ว่า แม้ปัจจุบันประเทศจีนจะเป็นประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่ง ของไต้หวัน แต่ด้วยปัญหาทางนโยบายด้านการเมืองทำให้ไต้หวันต้องหาวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบด้านความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือการที่ไต้หวันเปิดประเทศติดต่อกับจีนแผ่นดินใหญ่มากขึ้นในเดือนกรกฎาคม 1987 ดังจะเห็นได้จากหลายมาตรการ ได้แก่ การที่รัฐบาลไต้หวันได้ยกเลิกกฏอัยการศึกซึ่งใช้มาตั้งแต่ย้ายรัฐบาลจากจีนแผ่นดินใหญ่ไปตั้งอยู่ที่ไต้หวัน มีการประกาศยกเลิกข้อห้ามคนไต้หวันกลับไปเยี่ยมญาติในจีนแผ่นดินใหญ่ทำให้มีคนจีนในไต้หวันเดินทางไปเยือนจีนแผ่นดินใหญ่ไม่ต่ำกว่า 8.5 ล้านเที่ยว คนจีน

แผ่นดินใหญ่ก็ทยอยกันไปเยือนไต้หวันไม่ขาดสาย การติดต่อเป็นไปอย่างคึกคัก การค้าก็ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประเทศจีนมีการผ่อนปรนโดยอนุญาตให้ชาวไต้หวันเดินทางเข้าประเทศจีนได้ จึงมีการร่วมมือกันภายใต้การดำเนินนโยบายซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากข้อตกลงกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจหรือ “ECFA” (Economic Cooperation Framework Agreement) ซึ่งมีการลงนามร่วมระหว่างสองฝ่ายในปี 2010 ทั้งนี้ การเปิดการค้าเสรีระหว่างจีนและไต้หวันทำให้เกิดการค้าและการลงทุนระหว่างไต้หวันและประเทศจีนมากขึ้น จนกระทั่งไต้หวันได้ไปสร้างฐานการผลิตอยู่ในประเทศจีนมากเป็นอันดับ 1⁶²

ไต้หวันมีความพยายามลดการพึ่งพาด้านเศรษฐกิจกับประเทศจีน ซึ่งครองตำแหน่งประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่งของไต้หวันมาโดยตลอด เนื่องด้วยความได้เปรียบทางด้านภาษาและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน อีกทั้งแรงดึงดูดใจด้านการลงทุนทั้งในเรื่องของค่าแรงและที่ดินซึ่งมีราคาต่ำ อย่างไรก็ตาม ความไม่เสถียรด้านความสัมพันธ์ทางการเมือง การปฏิรูปอุตสาหกรรมการผลิตและภาวะการณ์ชะลอตัวทางเศรษฐกิจประเทศจีน ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ประธานาธิบดีไช่อิงเหวินพยายามลดการพึ่งพาด้านเศรษฐกิจกับประเทศจีน และหันมาให้ความสำคัญกับกลุ่มประเทศเป้าหมายซึ่งมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไต้หวันทางการเมืองคงยากที่จะลดความขัดแย้งลงได้ เพราะจีนเชื่อมั่นอยู่เสมอว่า จะผลักดันให้ไต้หวันกลับเข้าอยู่ภายใต้การปกครองของตนได้สำเร็จ และประกาศท่าทีให้โลกรับรู้อยู่เสมอว่าไต้หวันเป็นเพียงจังหวัดหนึ่งของจีนแผ่นดินใหญ่ทางด้านไต้หวันถึงแม้รัฐบาลยุคใหม่จะลดทอนความแข็งกร้าวลง แต่ก็พยายามดำเนินวิถีทางการทูตอยู่ตลอดเวลาให้โลกยอมรับว่าไต้หวันคือประเทศเอกราชประเทศหนึ่งในโลก ดังนั้น ความสัมพันธ์ของจีนสองประเทศหลังจากนี้ จะเป็นอย่างไรคงต้องติดตามดูกันต่อไป แต่หากทั้งสองประเทศโดยเฉพาะจีนแผ่นดินใหญ่เปลี่ยนทัศนคติ เปิดการยอมรับกันให้มากขึ้น จะเป็นผลดีต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจของทั้งไต้หวันเองรวมถึงจีนแผ่นดินใหญ่ด้วย

⁶² พิรญาณ์ แสงปัญญา. นโยบายมุ่งใต้ใหม่ : Soft power ของไต้หวัน. โพธิวิจย 2, 1 (มกราคม-มิถุนายน) : 72-73. เว็บไซต์ : <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/Bodhi/article/download/11003/9120>. (สืบค้นข้อมูล: 22 มกราคม 2564).

บรรณานุกรม

ประเภทหนังสือ

ศิริพร ดาบเพชร. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยใหม่. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2562.

สิทธิพล เครือรัฐติกาล และวรศักดิ์ มหัทธโนบล. ไต้หวันในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2558.

วิเชียร อินทสี. นโยบายการรวมประเทศของจีนและไต้หวัน. ปทุมธานี: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา. 2545.

ประเภทวิจัย

เชียน ธีระวิทย์. นโยบายต่างประเทศจีน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545

เชียน ธีระวิทย์. จีนใหม่ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2549.

สิทธิพล เครือรัฐติกาล. ไต้หวันในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2558.

วิเชียร อินทสี. นโยบายการรวมประเทศของจีนและไต้หวัน : รายงานผลการวิจัย. ปทุมธานี : สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2546.

องอาจ เดชอิทธิรัตน์. เบื้องลึกเบื้องหลังความสัมพันธ์ไทย-ไต้หวัน ภายใต้นโยบายจีนเดียว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

รุ่งทิพย์ จันทรธนะกุล. รายงานการวิจัย การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของไต้หวันและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ค.ศ. 1988-2018). เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2564. เข้าถึงได้จาก https://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS01/PDF03/157_20200806_.pdf

ประเภทวารสาร

พิรญาณ์ แสงปัญญา. “นโยบายมุ่งใต้ใหม่: Soft power ของไต้หวัน”. โภธิวิจัย. เข้าถึงเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2564. เข้าถึงได้จาก

<http://ejournals.swu.ac.th/index.php/Bodhi/article/download/11003/9120>

ประเภทบทความ

จिरกาญ์ สวงพวก. แนวปฏิบัติของคณะผู้แทนรัฐสภาไทยในการเข้าร่วมประชุมรัฐสภาระหว่างประเทศ กรณีที่มีไต้หวันเข้าร่วมประชุม. เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2564. เข้าถึงได้จาก

<https://image.mfa.go.th/mfa/0/yZ0EO327fd/nbt/nbt10/IS/10001.pdf>

ชาญชัย คุ่มปัญญา. นโยบายจีนเดียว (One-China Policy) อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. เข้าถึงเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2564. เข้าถึงได้จาก <http://chanchaiworldvision.com/4048095.html>

ประวีณา กลิ่นศรีสุข. นโยบายจีนเดียว (One-China Policy) ในความสัมพันธ์จีน-สหรัฐฯ. เข้าถึงเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2564. เข้าถึงได้จาก

<https://www.nia.go.th/FILEROOM/CABFRM01/DRAWER01/GENERAL/DATA0037/00037911.PDF>

นิธิพันธ์ วิประวิทย์. ย้อนรอยไต้หวัน ทำไมคล้ายญี่ปุ่นจัง และสัมพันธ์ระหว่างแผ่นดินใหญ่. เข้าถึงเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2564. เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com/life/healthy/412009>

นุชจรีใจ เก่ง. ขณะที่ “ไต้หวัน” สู้เพื่อเป็นประเทศเสรี เขาสร้างประวัติศาสตร์-อัตลักษณ์ตนเองอย่างไร?. เข้าถึงเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2564. เข้าถึงได้จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_7326

Colonel Ngethsovann Arundeth. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับบทบาทของมหาอำนาจด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจในห้วงเวลาปี 2017-2026. เข้าถึงเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2564. เข้าถึงได้จาก

http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8610st/A1.pdf

Uma Pupphachai. ไต้หวันไม่ใช่ประเทศ. เข้าถึงเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2564. เข้าถึงได้จาก <https://umapupphachai.medium.com/A8-ed5c97dc5e4>

บทความต่างประเทศ

Cha, V. Powerplay: The Origins of the American Alliance System in Asia. New Jersey: Princeton University Press. 2016.

Chepkemoi, J. Ethnic groups of Taiwan. Accessed Febuary,8 2021. Available from <https://www.worldatlas.com/articles/ethnic-groups-of-taiwan.html>

Cole, B. D. Taiwan's Security: History and prospects. New York: Routledge. 2006.

Danielsen, M. On the road to a common Taiwan identity. In P. C. Y. Chow (Eds.), National identity and economic interest. New York: Palgrave Macmillan. 2012.

Davison, G. M. A short history of Taiwan: the case for independence. Westport, Connecticut: Praeger. 2003.

Metzler, J. Taiwan's transformation: 1895 to the present. New York: Palgrave Macmillan. 2017.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	มัชฌิมาภัย วราวุฒิ
วันเกิด	23 มีนาคม พ.ศ. 2542
ที่อยู่	7/51 หมู่ 1 ตำบลพลา อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง 21130
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษาจาก โรงเรียนระยองวิทยาคม จังหวัดระยอง สำเร็จการศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีอักษรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกเอเชียศึกษา ภาษาเวียดนาม มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

แบบโอนลิขสิทธิ์บทความวิจัย

ข้าพเจ้า	นางสาวมัชฌิมาย์ วราวุฒิ
นักศึกษาชั้นปีที่ 4	วิชาเอกเอเชียศึกษา ภาษาเวียดนาม
ชื่อบทความวิจัย	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไต้หวันและจีน กรณีศึกษา : ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจของไต้หวันและจีน ตั้งแต่ปี 1950-2020
ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	อาจารย์ ดร.ศิบัติ นพประเสริฐ
ที่อยู่ติดต่อได้ภายหลังสำเร็จการศึกษา	7/51 หมู่1 ตำบลพลลา อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง
หมายเลขโทรศัพท์	086-352-4894

ลิขสิทธิ์ของสารนิพนธ์นี้ อันเป็นผลมาจากการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต ข้าพเจ้ายินดีโอนลิขสิทธิ์ตามมาตรา 17 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีกำหนดตลอดอายุการคุ้มครองสิทธิ์

ลงนามผู้โอน.....
(นางสาวมัชฌิมาย์ วราวุฒิ)
ลงนามผู้รับโอน.....
(.....)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....